

Rechtskundig Weekblad

Vereeniging zonder winstgevend doel

Verschijnt elken Zondag

Abonnementsprijs : 100 fr. per jaar

Postcheckrekening N° 3185.22

Redactie en beheer : Mr René Victor, Justitiestraat, 21, Antwerpen.

Afscheidsgroet aan de Theorie der Akte- en Overgangsrechten

Naar aanleiding van het Wetboek der Registratierechten.

In het Verslag aan den Koning dat het onlangs in voege getreden Wetboek der Registratierechten voorafgaat, lezen we : « Zoo de » organieke registratiewet, dank zij het nieuw » wetboek, een gansch verschillenden vorm aan » neemt, dient nochtans aangestipt dat er aan » de economie en de structuur van de belasting » niets is veranderd. Het registratierecht blijft » morgen, wat het heden is. Gevestigd volgens » het plan en naar de hoofdregelen welke sedert » zijn ontstaan er aan ten grondslag liggen, blijft » zijn heffingsstelsel, in beginsel, voor dezelfde » rechtshandelingen en -feiten gelden als voor » heen. »

Bij deze algemeene beschouwing willen wij even stil staan, om aan te toonen dat het nieuwe wetboek toch wel iets aan de algemeene principes van eischbaarheid der registratierechten veranderd heeft. Deze verandering lijkt ons zelfs fundamenteel, als men het wetboek naast de oorspronkelijke Frimairewet plaatst.

Oude wetgeving. - Strijd tusschen twee scholen.

De Frimairewet had de registratierechten, volgens den aard van de daaraan onderworpen akten en overgangen, in *vaste* en in *evenredige* rechten ingedeeld (art. 2). (Sommige gegradueerde rechten werden bij latere wetten ingevoerd.)

De *evenredige* rechten waren gevestigd voor de verbintenissen, bevrijdingen, veroordeelingen, rangschikkingen en vereffeningen van

sommen en waarden, en voor alle overdracht onder de levenden van roerende of onroerende goederen, in eigendom, vruchtgebruik of genot (art. 4).

De *vaste* rechten, daarentegen, werden toepasselijk geheeten op de akten welke één der genoemde rechtshandelingen niet houden (art. 3).

Dit fundamenteel onderscheid, ten hoofde der Frimairewet aangegeven, beteekende — wat de regelen van eischbaarheid betreft — een grondige tegenstelling : *vaste* rechten, slaande op de akten zelve, en *evenredige* rechten, slaande op de overgangen van allen aard.

Een arrest van het Verbrekingshof van 7 April 1859 had deze tegenstelling klaar doen uitschijnen, in de volgende bewoordingen (vertaling) :

« Gezien de artikels 2, 3, 4, 67, 68 en 69 der wet van 22ⁿ «Frimaire, VIIe jaar;

» Aangezien naar deze bepalingen, het stelsel » der wet is, de registratierechten in *vaste* en » in *evenredige* rechten in te deelen (art. 2); » de *vaste* rechten toe te passen op de akten, » zoo burgerlijke als gerechtelijke en buitenge- » rechtelijke, welke noch verbintenis, noch be- » vrijding, noch veroordeeling, rangschikking of » vereffening houden van sommen en waarden, » noch overdracht van roerende of onroerende » goederen in eigendom, vruchtgebruik of genot » (art. 3); en de *evenredige* rechten op de ver-

» bintenissen, bevrijdingen, veroordeelingen,
 » rangschikkingen of vereffeningen van som-
 » men en waarden, en op de overdrachten van
 » roerende of onroerende goederen in eigendom,
 » vruchtgebruik of genot, zoo onder de levenden
 » als bij overlijden (1) (art. 4); dat aldus de
 » eerste op de *akten slaan*, en de tweede op de
 » overgangen van al de aangehaalde soorten
 » (art. 2 en 67);

» Dat, deze twee rechten-klassen verschillen-
 » de voorwerpen op het oog hebbende, de aard
 » der zaken zich ertegen verzet dat zij door
 » éénzelfde principe beheerd wezen; dat, inder-
 » daad, terwijl de evenredige rechten, gevestigd
 » voor de *overgangen* die de akten bestemd zijn
 » voort te brengen, logischerwijze slechts kun-
 » nen verschuldigd zijn in zooverre deze uit-
 » werkselen zich verwezenlijken, daarentegen
 » de vaste rechten, *de akten betreffende in haar*
 » *materieel bestaan* (gelet op haar schijnbare
 » geldigheid), verschuldigd zijn, of de akten
 » uitwerksel hebben of niet; waaruit volgt dat,
 » wat de vaste registratierechten betreft, de-
 » zelve niet van een schorsende voorwaarde
 » kunnen afhangen;

» Dat deze theorie niet alleenlijk uit de for-
 » mee bewoordingen der wet uitkomt, maar
 » dat zij ook klaar vertoond is geworden in het
 » door Duchâtel (van Gironde) aan den „Conseil
 » des Cinq-Cents” over het ontwerp gemaakt
 » verslag, luidens hetwelk *het vast recht de prijs*
 » *is van de registratieformaliteit* voor de akten
 » welke niet van aard zijn tot het evenredig
 » recht aanleiding te geven; terwijl dit laatste,
 » van verder dragenden aard... niet alleenlijk de
 » prijs der formaliteit is; het is, daarbij, *een*
 » *op de waarden drukkende belasting*... »

Tegenover de uit dit arrest volgende leer
 (*deze van het Bestuur*), bestond evenwel een
 andere opvatting, volgens dewelke er *geen twee*
klassen registratierechten gevestigd werden :
 naar deze opvatting slaat *elk* registratierecht op
 een *rechtshandeling*, en nooit treft het recht de
 akte zelve, in haar materieel bestaan. Dien-
 volgens zouden de regelen van eischbaarheid
 dezelfde zijn voor alle rechten, zoo vaste als
 evenredige (Gothot, Droits d'Enregistrement,
 1930, n^{rs} 70, 170, 188, enz.).

Toonen we enkele practische gevolgen van de
 » botsing » tusschen de twee leerstelsels aan.

a) *Schorsende voorwaarde*. — De wet van
 28 Augustus 1921 had de *opheffingen van hypo-*
theekinschrijvingen aan een evenredig recht

onderworpen. Dit recht kwam in vervanging
 van het vroegere *vast recht*, waarvan het den
 aard en de regelen van toepassing overgenomen
 had (Cass., 13 Juni 1935).

Een onder schorsende voorwaarde gegeven
 hypotheekopheffing kon volgens het tweede
 stelsel (dit van de uitsluitende belasting van de
rechtshandeling) het evenredig recht voorloopig
 niet ondergaan : de rechtshandeling (opheffing
 van hypotheek) bestaat niet zolang de voor-
 waarde niet vervuld is; dus zal het evenredig
 recht pas bij en door de voorwaarde-vervulling
 eischbaar kunnen worden (Gothot, n^r 188).

Het eerste stelsel aanklevende (dit der *akte-*
en overgangsrechten) zou het Bestuur antwoor-
 den : evenals het oude vaste recht, welk het is
 komen vervangen, is het evenredig recht der
 hypotheekopheffing louter de prijs der formali-
 teit, een taxe tot vergelding van de door de wet
 aan de *akte* gehechte bewijskracht, aldus op de
 akte zelve slaande, in haar materieel bestaan
 genomen. Gevolglijk kan de eischbaarheid daar-
 van niet afhangen van een schorsende voor-
 waarde.

b) *Aanvullende akte*. — Veronderstel een
 akte van hypotheekopheffing, welke ter regis-
 tratie aangeboden werd *nadat alreeds een akte*
van kwijtschrift der gewaarborgde schuld het
 evenredig registratierecht betaald had.

In het *tweede* stelsel zegde men : de hypo-
 theekopheffing is een eenvoudig gevolg of aan-
 vulling van de bevrijding; zij kan niet aan een
 afzonderlijk evenredig recht onderworpen zijn,
 vermits de bevrijding zelve, waarvan zij de aan-
 vulling is, het haar eigen recht ondergaan heeft
 (Gothot, n^r 213).

Volgens het *eerste* stelsel antwoordde het
 Bestuur : het evenredig recht van hypotheek-
 opheffing is een akterecht, komende in vervan-
 ging van het vroegere vast recht, loutere prijs
 van den pleegvorm en waarop de regel van
 registratie der aanvullende akten tegen het
 algemeen vast recht niet toepasselijk is; het
 evenredig recht is dus wel verschuldigd (Aan-
 schr. 28 Nov. 1921, n^r 1566, Rec. gén. de
 l'Enreg., n^r 15.811, bl. 344).

c) *Principe der territorialiteit*. — « Het re-
 » gistratierecht, in zijn principe beschouwd, —
 » zegt Garnier, Rep. gén. de l'Enreg., v^o Etran-
 » ger, n^r 13 — is een taxe, den Staat verschul-
 » digd in ruil van de aan het goederen-verkeer
 » of de goederen-consolidatie verbonden waar-
 » borgen. Wanneer, onder het gezag der Fran-

» sche (Belgische) wet, een waarde verworven
 » wordt, waarvan de Regeering het bezit be-
 » schermte, is het billijk dat de verkrijger zijn
 » deel hebbe in de van dezen waarborg onaf-
 » scheidbare lasten, en dat hij, binnen de perken
 » van den door hem bekomen dienst, het zijne
 » in de door dezen dienst teweeggebrachte kos-
 » ten bijdrage. Ziedaar waarom de wetten tot
 » vestiging van het registratierecht *zakelijke*
 » *statuten* zijn, d.w.z. beschikkingen, welke de
 » voorwerpen in haar zelve beheerschen, ab-
 » stractie gedaan van haar bezitters. Immers is
 » het klaar dat, in principe, een roerend of
 » onroerend goed door de belasting niet mag
 » getroffen worden, wanneer zijn ligging het-
 » zelve buiten de nationale bescherming houdt
 » en zijn overgangen zich in 't buitenland vol-
 » trekken. 't Doet er dan ook niets toe dat het
 » contract in Frankrijk (België) zou gemaakt
 » zijn, of dat de verkrijger zelve Franschman
 » (Belg) wezen zou, want de *overdracht* bewerk-
 » stelligt zich buiten het grondgebied, *buiten*
 » *den gezagskring der nationale wetten.* »

Aldus toont Garnier den grond aan van het principe der territorialiteit van de registratie-rechten; alleszins ten opzichte van het rechtskundig goederen-verkeer, waarvoor twee Adviezen van den Raad van State hetzelfde gehuldigd hadden (adviezen van 6ⁿ Vendémiaire-10ⁿ Brumaire, XIVe jaar, en van 15ⁿ November-12ⁿ December 1806). Luidens deze Adviezen was het evenredig registratierecht niet toepasselijk op de overgangen van de in den vreemde gelegen onroerende goederen, noch op de verbintenissen en overgangen van roerende voorwerpen welke zich gansch in den vreemde voltrokken.

Was nu, het principe der territorialiteit toepasselijk op het bij de wet van 15 Mei 1905 op de akten van *verdeeling* gevestigd evenredig recht?

En op het bij de wet van 30ⁿ Augustus 1913 op de akten van *vennootschap* gevestigde evenredig recht?

Het antwoord moest afhangen van het standpunt waarop de wetgever van 1905 en 1913 zich gesteld had.

Zoo hij het stelsel aangekleefd had, volgens hetwelk alle registratierecht op de rechtshandeling slaat, en nooit op de materieel genomen akte, dan hadde het principe van territorialiteit de heffing van bedoelde evenredige rechten *niet* toegelaten op de verdeelingen van *buiten het Rijk* gelegen roerende of onroerende goederen,

noch op de inbrengsten in vennootschap van zelfde goederen.

Echter had de wetgever de evenredige rechten voor de verdeeling en voor het vennootschapscontract bedoeld als komende, met dezelfde regelen van eischbaarheid, in vervanging van de vaste rechten welke de Frimairewet op de akten, genoemde contracten houdende, gevestigd had. Volgens de bestuurlijke leer waren dus de nieuwe rechten, ofschoon evenredig, een belasting op de akten zelve, in haar materieel bestaan beschouwd. Bijgevolg zou het principe der territorialiteit de heffing dezer rechten, opzichts de in den vreemde gelegen roerende of onroerende goederen, welke het voorwerp van verdeelingen of van vennootschapscontracten zouden uitmaken, *niet kunnen verhinderen* (Hauchamps, Enreg. des Actes de Partage, n° 30; — Aanschr. 30 Sept. 1913, n° 1455, Rec. gén. de l'Enreg., n° 15.315, bl. 409).

Overgangstijdperk. - Toenadering.

Zoolang de akten welke *geen rechtskundig goederen-verkeer* (d.i. noch verbintenis, noch bevrijding, enz., van sommen en waarden, noch overdracht van goederen) houden, *alle* aan *vaste* registratierechten onderworpen waren, bestond de strijd tusschen de twee scholen veeleer op louter theoretisch terrein. Het op het spel staande practisch belang beperkte zich immers tot het verschil tusschen het algemeen vast recht en de specifieke vaste rechten, zegge tot enkele tientallen frank.

't Is door de geleidelijke verandering van dezen toestand dat de theorie der akte- en overgangsrechten langzamerhand in het gedrang is gekomen. En door de na-oorlogsche algemeene wettelijke uitbreiding van de controle op de betaling der rechten, werd haar verdediging schier onhoudbaar.

a) De practische zijde van den theorieënstrijd hadde reeds overwegend kunnen worden door de invoering van het evenredig recht op de *akten van verdeeling* (Wet 15 Mei 1905). Luidens herhaalde verklaring van de Regeering, tijdens de wetsbespreking in den Senaat, was dit recht immers een *akterecht*, evenals het vroegere vaste recht.

Maar de wet voorzag dat het nieuwe recht geen tweede maal zou mogen geheven worden op de waarde der goederen welke alreeds, bij een voorafgaandelijk geregistreerde veiling (licitatie) of gedeeltelijke verkaveling, aan één

der medegerechtigden zouden toegevalen zijn (art. 1, voorlaatste lid). Dit beteekende een zeer breede toepassing van het principe « non bis in idem », hetwelk tot dan toe — volgens de bestuurlijke leer — aan de akterechten gansch vreemd blijven moest.

Anderzijds — tweede afwijking van de principes betreffende de akterechten — liet de wet een weliswaar gematigde, maar toch een zekere controle toe op de verklaarde waarde van de in de verdeeling begrepen onroerende goederen.

Op deze punten was aldus alle principieele discussie uitgesloten.

De wet bepaalde echter niet of het evenredig recht onmiddellijk moest geheven worden op de *onder schorsende voorwaarde* gedane verdeelingen. Maar zij voorzag toch één geval, nl. dit van de « voorloopige verdeling », d.i. deze welke onder voorbehoud van bekrachtiging geschiedt. In de praktijk, nu, ontmoet men buiten de « voorloopige » verdeling schier geen verdeelingen onder schorsende voorwaarde. Zoo bleef de stelselstrijd hier van het practisch terrein verwijderd.

Kortom zien wij in de wet van 1905, ofschoon geen principieele, toch reeds een ernstige practische toegeving op de bestuurlijke en jurisprudentieele leer der akte- en overgangsrechten. De Regeering had verklaard dat het evenredig verdeelingsrecht een *akterecht* zou zijn; maar haar wet-geworden-ontwerp zette de meest gewichtige gevolgtrekkingen daarvan opzij.

b) Dan krijgen we de wet van 30ⁿ Augustus 1913 tot vestiging van een evenredig recht op de *akten van vennootschap*.

In de memorie van toelichting dezer wet, evenals in deze van het tien jaar vroeger ingediende ontwerp, staat te lezen dat dit nieuwe recht geen overgangsrecht zou zijn, maar wel een *akterecht*, evenals het vroegere vast recht, met dezelfde oorzaak en aard en dezelfde regelen van eischbaarheid, — dat hetzelfde *een eenvoudige salaris is der formaliteit*, evenredig met de waarde der inbrengsten, doch ongelet op den aard of de ligging der ingebrachte goederen, ongelet op de bijkomende bedingen of modaliteiten.

De consequente doorzetting van de theorie der akterechten zou hier, evenwel, tot zekere gevolgtrekkingen hebben geleid, welke de wetgever niet kon gewild hebben.

En zoo zien wij dat het Bestuur, in 1927, een ernstige herziening doet van de in 1913 met

nadruk gedane vooropstelling. Voortaan heet het dat het evenredig vennootschapsrecht, ofschoon in principe zekere specifieke eigenschappen van het akterecht bezittende, zich nochtans *tot het overgangsrecht neigt*, in dezen zin dat hetzelfde *de overdracht in hoofde der vennootschap*, van den eigendom der inbrengsten, *tot oorzaak heeft*. Daaruit moest volgen dat de onder schorsende voorwaarde gedane inbrengsten slechts tijdens de vervulling van die voorwaarde, en niet op het oogenblik van de registratie, met het evenredig recht moesten belast worden (Besl. 20 Mei 1927, Rec. gén. de l'Enreg., n° 16.608).

Dit was een eerste bres. Weldra zou de rechtspraak het slechtingswerk voortzetten. Vier jaar later hooren wij het Verbrekingshof verklaren dat het evenredig vennootschapsrecht een *akterecht* is, « in dezen zin dat de eisch » baarheid ervan *ondergeschikt is aan de over » legging van het bewijsschrift* van de door het » tarief beoogde rechtskundige bewerking, *maar » niet in dezen zin dat het de geschreven akte » zelve is die getroffen wordt in stede van de » rechtshandeling welke zij vaststelt »* (Cass. 17 Dec. 1931, Rec. gén. de l'Enreg., n° 17.063, bl. 125).

Hiermede was nagenoeg alles gezegd wat den rechtskundigen aard van het evenredig vennootschapsrecht betreft.

c) *Veinzing. — Prijsbewimpeling. — Controle der opgegeven waarde.* — Inmiddels had ook de wetgever het zijne bijgedragen tot de geleidelijke, en wel tot de algemeene verzwakking van de theorie der akte- en overgangsrechten.

Wij weten dat, volgens deze theorie, de akterechten — als loutere prijs van den pleegvorm, de akten in haar materieel bestaan belastende — *uitsluitend volgens den inhoud der akten* moesten geheven worden.

Alzoo zou het Bestuur niet mogen bewijzen :

a) dat een aan het (vast of evenredig) akterecht onderworpen akte zou geveinsd zijn, d.w.z. dat zij, onder de voorstelling van een zekere overeenkomst, een andere, hooger getarifeerde overeenkomst vermommen zou;

b) dat de verklaarde waarde der goederen, welke als heffingsbasis tot een akterecht dient, lager zou zijn dan de werkelijke waarde of lager dan de conventionele waarde.

Afbreuk doende aan deze stelregels, gaf de wet van 11ⁿ October 1919 aan het Bestuur machtiging :

1°) *artikel 35* — om, door alle middelen van gemeen recht, de *veinzing* van iedere in een geregistreerde akte vervatte overeenkomst te bewijzen, zonder eenig onderscheid volgens den aard der ontdoken rechten, dezelve wezen dus akte- of overgangsrechten (Een besluit-wet van 13 November 1934 breidde dit vermogen zelfs uit tot het bewijs van een eenvoudige *onvolledigheid*; doch deze wetsbepaling werd in October 1935 reeds beperkt tot de overeenkomsten waarop het registratierecht alleszins binnen een bepaalden termijn moest afgedragen worden, of er een akte besta of niet);

2°) *artikels 40 en 41* — om, bij middel van een *controleschatting*, de werkelijke waarde te doen vaststellen van de onroerende goederen welke het voorwerp uitmaken van geregistreerde akten van *verdeeling* of van *inbreng in vennootschap*.

— Onder het regime der volmacht-wetten werd de oude bestuurlijke opvatting der akte- en overgangsrechten, in verband met het controle-recht van het Bestuur, nog meer bouwvallig :

1°) De besluit-wet van 13 November 1934, artikel 3, voorzag het bewijs, bij alle middelen van gemeen recht, van de *prijzbewimpelingen* in de licitaties en in de onderhandsche overdrachten tusschen onverdeelde eigenaars; enkele maanden later (besluit-wet van 14 October 1935, art. 9) werd dit bewijsvermogen uitgebreid tot alle welkdanige overeenkomsten; alzoo, tot zelfs de gewone verdeelingen en tot de inbrengsten in vennootschappen.

2°) De besluit-wet van 14 October 1935, artikel 11, machtigde het Bestuur om, eventueel, bij alle middelen van gemeen recht, de ontoereikendheid van een voor de heffing der rechten gedane *schatting* te bewijzen. Ook deze wetsbepaling was op alle overeenkomsten, dus ook op de verdeelingen en op de inbrengsten in vennootschap, toepasselijk.

— Wanneer men nu de aangetoonde evolutie der registratiewetgeving in overzicht neemt, en men voor oogen houdt dat de registratierechten voor de akten van verdeeling en van vennootschap de voornaamste zijn onder de evenredige rechten die op akten slaan welke (alleszins naar de opvatting van den fiscaal wetgever) geen rechtskundig goederen-verkeer houden, dan moet men wel erkennen dat de theorie der akte- en overgangsrechten slechts nog in uit-

zonderlijke of weinig belangrijke gevallen toepassing vinden kon.

Geleidelijk was het minder en minder waar geworden dat er een reeks registratierechten bestond, welke niet sloegen op de bij de akten vastgelegde rechtshandelingen, maar wél op de in haar materieel bestaan genomen akten zelve.

Geen groote stap zou te doen blijven om de theorie volgens dewelke *al* de registratierechten, zonder onderscheid, steeds de *rechtshandeling* treffen, uiteindelijk te doen zegevieren.

Nieuw Wetboek.

De Regeering heeft de afkondiging van het Wetboek der Registratierechten te baat genomen, om dien beslissenden stap te doen.

Zooals we hooger toonden, was de theorie der akte- en overgangsrechten hoofdzakelijk gebouwd geworden op de grondvesten van artikels 3 en 4 der Frimairewet; — artikel 3, dat het *vast* recht gevestigd had voor de *akten* welke geen verbintenis, bevrijding, veroordeeling, rangschikking of vereffening van sommen en roerende waarden hielden, noch overdracht van roerende of onroerende goederen in eigendom, vruchtgebruik of genot; — artikel 4, dat het *evenredig* recht gevestigd had voor het *rechtskundig goederen-verkeer*, onder één der genoemde vormen.

In het Wetboek vinden wij dit principieel onderscheid niet terug.

Artikel 10 luidt : « Registratierechten zijn » evenredige, gegradueerde of vaste rechten.

» Vaste rechten zijn verdeeld in algemeen vast » recht en specifieke vaste rechten. »

En *artikel 11* : « Evenredige, gegradueerde » en specifieke vaste rechten worden naar het » in dit wetboek vastgelegde tarief geheven.

» Het algemeen vast recht is van toepassing » op al de in dat tarief niet voorziene akten » en geschriften. »

Dat is alles.

Doch het Verslag aan den Koning verklaart ons deze bondigheid : « Het blijkt niet geraad- » zaam hier de definities over te nemen van het » vast en van het evenredig recht, welke het » voorwerp uitmaken van artikelen 2, 3 en 4 » der wet van 22 Frimaire, jaar VII : voor elk » van de in het Wetboek vastgelegde rechten » wordt ook het toepassingsveld van het recht » afgeteekend; alle in het tarief niet voorziene » akten en geschriften geven aanleiding tot het » algemeen vast recht.

» Men weet dat artikelen 2, 3 en 4 werden » aangevoerd tot steun van een theorie volgens » welke er, wat betreft de regelen van eisch- » baarheid, een grondige tegenstelling zou » bestaan, niet alleen tusschen het op verbinten- » nissen en bevrijdingen van geldsommen en op » overdrachten van goederen, toepasselijk even- » redig recht en het vast recht, maar ook » tusschen genoemd evenredig recht en deze » evenredige rechten welke later ter vervanging » van het vast recht op sommige verrichtingen » (akten van verdeeling, akten van vennoot- » schap, akten van hypotheekopheffing) wer- » den gevestigd. Hoe gegrond zij oorspronkelijk » heeft kunnen zijn, thans stemt deze theorie » in 't geheel niet meer overeen met den huidi- » gen staat van de wetgeving inzake registra- » tie. »

Kortom, het is voortaan bepaald gedaan met de oude bestuurlijke en jurisprudentieele leer der akte- en overgangsrechten.

En dat het Wetboek de vroeger door het Bestuur bestreden theorie thans aankleeft, lezen we onmiddellijk daarna, waar het Verslag aan den Koning de artikelen 12 en 13 commenteert :

« Artikelen 12 en 13. — In het stelsel der wet » wordt, *langs de instrumentaire akte om,* » *steeds de rechtshandeling* getrof- » fen. Alle artikelen in verband met het tarief » der rechten beoogen de verrichting van de » partijen (verkoop, huur, verbintenis, enz.) en » *niet het geschrift dat er van laat blijken...* »

Onder het oorspronkelijk regime der Fri-mairewet was het enkel op de evenredige rechten, deze welke op het rechtskundig goederen-verkeer sloegen, dat in beginsel toepasselijk waren :

a) de regel van uitstel van de heffing tot na de vervulling der *schorsende voorwaarde*, welke het contract mocht aandoen;

b) de regel « *non bis in idem* »;

c) het *controle-recht* van het Bestuur, d.i. het vermogen om, buiten de akte om, zekere gegevens welke de heffing beïnvloeden kunnen, op te sporen;

d) het principe van de *territorialiteit* der belastingen.

Voortaan gelden deze regelen op algemeene wijze voor al de registratierechten, zonder onderscheid (behalve, natuurlijk, voor het algemeen vast recht, dat altijd moet geheven worden wanneer geen ander tarief toepasselijk is) : logisch gevolg van het stelsel der uitsluitende

belasting van de *rechtshandeling*, waarop het Wetboek de eischbaarheid van de registratierechten gegrondvest heeft.

A. — *Schorsende voorwaarde*. — Artikel 16, 1e lid, van het Wetboek luidt : « De rechts- » handeling waarop het evenredig recht ver- » schuldigd is, doch welke aan een schorsende » voorwaarde onderworpen is, geeft alleen tot » heffing van het algemeen vast recht aanlei- » ding, zoolang de voorwaarde niet is vervuld. »

Uit dezen regel volgt de voorloopige niet-eischbaarheid van het evenredig recht :

a) opzichtens de onder schorsende voorwaarde gegeven *hypotheekopheffingen* (hierdoor vervalt op dit stuk vóór het Wetboek geldende leer van het Bestuur);

b) opzichtens de onder schorsende voorwaarde gedane *inbrengsten in vennootschap* (wettelijke bekrachtiging van de jongste bestuurlijke en gerechtelijke rechtspraak);

c) opzichtens de onder schorsende voorwaarde gedane *verdeelingen*.

Wat echter deze laatste betreft, heeft het Wetboek de in de wet van 1905 geschreven belangrijke uitzondering overgenomen : artikel 109 onderwerpt uitdrukkelijk de « voorloopige » verdeeling — d.i. de onder voorbehoud van bekrachtiging gedane verdeeling — aan het evenredig recht van 0,90 t.h.

Er is een tweede uitzondering, n.l. voor de gerechtelijke akten : het recht van 2 t.h. slaat zelfs op de *subsidaire* veroordeelingen gaande over sommen of roerende waarden (art. 142).

Bemerken wij ook dat artikel 16 alleenlijk van het *evenredig* recht spreekt. De regel van de tot de vervulling der schorsende voorwaarde gestelde heffing geldt bijgevolg *niet voor de specifieke vaste rechten*. Dit weleer omstrijdbaar punt staat nu buiten kijf.

De specifieke vaste rechten treffen dus de daaraan onderworpen rechtshandelingen zelfs in hun voorwaardelijken staat. De rechtshandelingen waarop deze uitzonderingsregel toepasselijk is, zijn de volgende :

a) de huwelijkscontracten — de bij huwelijkscontract of gedurende het huwelijk gedane schenkingen van *toekomstige* goederen, — en de testamenten (art. 141);

b) de niet aan het evenredig recht onderworpen gerechtelijke akten, welke *subsidaire* veroordeelingen houden (art. 145).

Deze zijn de eenige aan een specifiek vast recht onderworpen rechtshandelingen, welke on-

der een schorsende voorwaarde gescheiden of er vatbaar voor zijn.

B. — *Non bis in idem*. — Artikel 12 luidt uitdrukkelijk: « Het evenredig recht of speci- » fiek vast recht wordt slechts éénmaal op een » rechtshandeling geheven, wat ook het aantal » zij van de geschriften die daarvan laten blij- » ken ». — Artikel 13 bepaalt naar de *breede* draagwijdte van dezen regel. Alzoo geeft een geschrift dat *aanvulling* houdt van geregistreerde vroegere akten, slechts aanleiding tot heffing van het algemeen vast recht, indien het niet laat blijken van *nieuwe* rechtshandelingen welke als dusdanig aan een evenredig of specifiek vast recht onderhevig zijn.

Daaruit volgt dat een akte van *hypotheekopheffing*, welke *na* de reeds geregistreerde akte van kwijtschrift aan den pleegvorm onderworpen wordt, voortaan slechts het algemeen vast recht ondergaat. In deze onderstelling is de hypotheekopheffing immers geen nieuwe rechtshandeling, want door de schuldbetaling was de waarborgende hypotheek meteen reeds weggevallen; de latere akte behelst maar alleen het uitdrukkelijk schriftelijk bewijs van een rechtshandeling, welke in de bij de vroegere akte gegeven bevrijding innerlijk vervat was.

In het omgekeerde geval — eerst de registratie der akte van opheffing tegen het evenredig recht van 0,20 t.h., en daarna de registratie van de kwijtschriftakte — zou deze laatste, als houdende een nieuwe rechtshandeling, eigenlijk een tweede recht van 0,20 t.h. moeten ondergaan. De regel « non bis in idem » zou deze heffing niet kunnen verhinderen: wèl is de opheffing de aanvulling van het kwijtschrift, maar het omgekeerde is niet waar. Luidens een uitdrukkelijken tekst, echter, mogen het evenredig recht voor de bevrijdingen en dit voor de opheffingen nooit allebei op dezelfde sommen geheven worden (art. 107). Dit is geen toepassing meer, maar een verregaande uitbreiding van den regel « non bis in idem ».

Voor de akten van *verdeeling* was, onder de vroegere wetgeving, een uitdrukkelijke tekst noodig tot uitsluiting van een tweede heffing van het evenredig recht op de waarde van de bij veiling (licitatie) of gedeeltelijke verkaveling aan één der medegerechtigden toegevallen goederen, waarop het evenredig recht uit hoofde van die toebedeeling reeds toegepast werd (wet 15 Mei 1905, art. 1, laatste twee leden). Het Wetboek moest zulks niet meer bepaalde-

lijk uitdrukken, na zijn vooropstelling van den regel van artikel 12. Het lijkt dus overbodig dat artikel 112 de oude bepaling der wet van 1905 toch overnam.

C. — *Controle-recht*. — Zooals we hooger aantoonen, had de na-oorlogsche wetgeving het controle-recht van het Bestuur voor de heffing van al de evenredige rechten alreeds op algemeene wijze gevestigd, en zulks geleidelijk in al de takken van dit controle-recht:

- a) controle op de veinzijng;
- b) controle op de prijsbewimpeling;
- c) controle op de waarde der onroerende goederen, welke de conventionele waarde zou overtreffen;

- d) controle op de voor de heffing der rechten gedane aanvullende waarde-verklaring.

Op dit stuk had het Wetboek hoegenaamd niets principieels meer in te voeren.

D. — *Territorialiteit*. — De heffing van de registratierechten, evenals trouwens van alle belasting, is een attribuut van 's Lands gezag. En aangezien de uitoefening van dit gezag tot het Rijksgebied beperkt is, zoo kan, in principe, geen registratierecht geheven worden op rechtshandelingen, welke, om reden van de buitenlandse ligging van de goederen welke zij tot voorwerp hebben, aan de gezagsbescherming van het Rijk ontsnappen.

Zooals we hooger aantoonen, hadden twee adviezen van den Raad van State dit principe reeds toegepast. Alleenlijk had het advies van 1806, opzichtsens de roerende goederen, sommen en waarden, zekere bedrogsvoorkomende voorwaarden gesteld tot de niet-eischbaarheid van het evenredig recht.

We zegden anderzijds, dat het principe van de territorialiteit de heffing van de bij de wetten van 1905 en 1913 gevestigde evenredige rechten niet verhinderen kon voor de in den vreemde gelegen roerende of onroerende goederen, welke het voorwerp van akten van *verdeling* of van *vennootschap* zouden uitmaken. Want, zegde men, deze rechten slaan niet op de zich in den vreemde voltrekkende rechtshandeling, maar op de *instrumentaire akte*.

Deze laatste redeneering houdt thans geen stand meer: naar het stelsel van het Wetboek slaat geen enkel recht nog op de instrumentaire akte; maar steeds wordt, langs dezelfde om, de *rechtshandeling* getroffen. Daaruit volgt, naar onze meening, dat het principe van de territorialiteit voortaan in algemeenen regel alle even-

redige rechten, zonder eenig onderscheid, beheerscht.

Nochtans moeten wij rekening houden met de uitzonderingen welke het Wetboek zelf uitdrukkelijk aanwijst. Deze uitzonderingen zijn de volgende :

a) De *inbreng* van *roerende goederen* (sensu lato) in den vreemde, in een vennootschap welke haar hoofdinrichting in België heeft, is aan het evenredig recht van 1,50 t.h. onderworpen, al ware de akte in den vreemde verleden en in den authentieken vorm (art. 115 en 159, 8°).

b) Alle andere *overdracht* of *verbintenis van roerende goederen* (sensu lato) in den vreemde, is eveneens aan het evenredig recht (van verkoop, schuldverbintenis, bevrijding, enz.) onderworpen, tenzij die overdracht of verbintenis aan al de volgende vereischten beantwoorde (dezelfde als deze van het advies van den Raad van State van 1806) :

1° vaststelling bij buitenlands verleden authentieke akte;

2° leveringen toegezegd of gedaan, of leeningen en beleggingen verricht in voorwerpen van de vreemde landen;

3° beding van betaling in dezelfde landen en met de aldaar gangbare munt.

In al de andere gevallen zal, ons erachtens, het principe van de territorialiteit de al- of niet-eischbaarheid van het evendig recht bepalen.

Bijgevolg zal het evenredig recht niet toepasselijk zijn :

a) op den *inbreng* in een vennootschap, wel-

ke haar hoofdinrichting in België heeft, van in den vreemde gelegen *onroerende goederen*;

b) op de *verdeelingen* van zich in den vreemde bevindende *roerende* of *onroerende goederen*;

c) op de *opheffingen* van in den vreemde genomen *hypothecaire inschrijvingen* (bij artikel 105 uitdrukkelijk voorzien geval) ;

d) op de *verhuringen* van in den vreemde gelegen *onroerende goederen*, alsook op de verpachtingen van visch- of jachtrecht op zelfde goederen.

* * *

Een groote verdienste van het Wetboek is, dat het een einde gesteld heeft aan den theorieën-strijd rondom de akte- en overgangsrechten. Hierdoor is veel klaarheid geschapen : zoo vele wetsbepalingen welke voorheen als uitzonderingen aan de principes konden voorkomen, zijn voortaan logische toepassingen van een niet-meer-omstrijdbaar klaar principe, dat in de menigvuldigheid der uitzonderingen aan de vroegere principes zijn wettelijk ontstaan gevonden heeft.

Uit de enkele voorafgaande beschouwingen kunnen wij besluiten dat deze principieele omkeering zich opgedrongen heeft als logische uitkomst van een onverpoosde evolutie, die het terrein klaar gemaakt had voor de opstellers van het Wetboek.

K. BERGE,

Inspecteur der Registratie.

(1) Sedert de wet van 1817, die het successierecht invoerde, slaat het registratierecht niet meer op de overgangen bij overlijden.

RECHTSPRAAK

196

HOF VAN BEROEP TE BRUSSEL

3e Kamer. — 10 April 1940.

Voorzitter : M. Godding.

Raadsheeren : MM. De Ridder en Eyben.

O. M. : M. Leperre.

RECHTSPLEGING (in burgerlijke en handelszaken). — BEVOEGDHEID. — BEROEP. — LEENING. — HANDELSDAAD. — TOT ZICH TREKKING.

I. Voor de bepaling van de bevoegdheid en den aanleg dienen de intresten slechts bij de hoofdsom gevoegd voor zoover zij vervallen zijn bij het inleiden van den eisch; het is ook vereischt dat de inleidende dagvaarding het bedrag der gevorderde intresten nauwkeurig aanduidt. Bij gebreke hiervan wordt enkel de hoofdsom in aanmerking genomen.

II. Het beroep tegen vonnissen van de Rechtbank van

Koophandel is altijd ontvankelijk wanneer het de onbevoegdheid geldt; deze onbevoegdheid mag in elken stand van het geding opgeworpen worden.

III. Een leening is op zichzelf geen daad van koophandel; de hoedanigheid van handelaar in hoofde van den ontleener moet door den aanlegger in den eisch tot teruggave bewezen worden.

IV. Wanneer een solidaire veroordeeling gevraagd wordt tegen de erfgenamen van een handelaar en een persoon die geen handelaar is, is de Rechtbank van Koophandel in elk geval onbevoegd.

V. Wanneer partijen hebben geconcludeerd en het geding in staat van wijzen is, oordeelt het Hof van Beroep volgens de omstandigheden of er al dan niet aanleiding bestaat de zaak tot zich te trekken. Daar het Hof als hooger rechtscollege te oordeelen heeft zoowel over de gedingen die voor de Rechtbank van Koophandel dienen gebracht te worden als over diegene die van de bevoegdheid zijn der Rechtbank van Eersten Aanleg, mag het Hof ook een zaak tot zich trekken die werd ingeleid voor de Rechtbank van

Koophandel wanneer het Hof van oordeel is dat deze Rechtbank onbevoegd was.

VI. *Wanneer in de inleidende dagvaarding betaling van intresten werd gevorderd zonder nauwkeurige opgave, is de eischende partij gerechtigd de nauwkeurige som aan te duiden in den loop des geding.*

Leys t/ Helsen.

De Heer Advocaat-generaal Leperre gaf zijn advies in de volgende bewoordingen:

Op 31 Juli 1932 ontleende de genaamde Horemans Edmond aan zijn schoonbroeder Helsen eene som van 10.000 fr., terug te geven na vijf jaar en mits vergelding van een intrest van 7 % 's jaars.

Horemans die gehuwd was met Claes Dymphna, welke hem twee kinderen schonk, overleed in 1933; zijn weduwe trad later in den echt met Leys Joseph.

Daar, na verloop van den gestelden termijn, het ontleend kapitaal niet werd terugbetaald, daagde Helsen, bij exploit in dato 27 September 1937, Joseph Leys, tweede echtgenoot van Dymphna Claes en deze laatste, zoowel in eigen naam als in haar hoedanigheid van voogdes van haar beide minderjarige kinderen, voor de rechtbank van Koophandel te Antwerpen ten einde zich solidairlijk te hooren veroordeelen te betalen de som van 10.000 fr. samen met de conventionnele intresten, de rechterlijke intresten en de kosten.

Verweerders verschenen in persoon en bij vonnis in dato 6 October 1937 werden zij hoofdelijk veroordeeld de geëischte hoofdsom met de conventionnele en rechterlijke intresten vanaf 27 September 1937 te betalen; de rechtbank liet hen echter toe zich van bedoelde veroordeeling te bevrijden met maandelijksche afbetalingen van 1.000 fr.

Bij akte van 31 Januari 1938 teekenden verweerders beroep aan tegen deze beslissing.

Dymphna Claes overleed sinds het instellen van het beroep en de minderjarige kinderen zijn thans vertegenwoordigd door hun voogd Frans Claes.

Aanleggers in beroep betwisten de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel om op de vordering van den uitleener in te gaan, aanvoerend dat geen enkel der verweerders de hoedanigheid van handelaar heeft en dat bovendien de geheele schuldvordering van burgerlijken aard is daar zij afhangt van een nalatenschap waarbij twee minderjarige kinderen betrokken zijn.

Gedaagde in beroep antwoordt: 1° dat het beroep wegens onbevoegdheid *ratione materiae* niet ontvankelijk is omdat de exceptie niet werd opgeworpen vóór den eersten rechter;

2° dat de rechtbank van koophandel wel bevoegd was op grond van art. 426 W. B. R. luidens hetwelk de weduwe en de erfgenamen voor de rechtbank van koophandel kunnen gedagvaard worden indien de overledene aan de rechtsmacht van deze rechtbank onderworpen was;

3° dat, ingaande op het incidenteel beroep door Helsen gevormd, de conventionnele intresten dienen toegekend niet vanaf 27 September 1937 (datum der inleidende dagvaarding) maar wel vanaf 21 Juli 1932 (datum van de leening).

Wat de exceptie van onbevoegdheid ratione materiae betreft:

Het zal U wellicht verwonderd hebben te hooren beweren dat het beroep wegens onbevoegdheid *ratione materiae* niet ontvankelijk was omdat de exceptie niet vóór de koop handelsrechtbank zelf werd ingediend.

Gedaagde in beroep schijnt zich volkomen vergist

te hebben over de draagwijdte van de wet van 15 Maart 1932.

Ingevolge art. 1 van de wet van 25 Maart 1876 was de bevoegdheid *ratione materiae* van openbare orde en konden partijen door hun overeenkomsten niet afwijken van de bevoegdheid zooals zij door de wet was vastgesteld; art. 170 W. B. R. voegde er bij dat die onbevoegdheid in elken stand van het geding kon ingeroepen worden en dat de rechters zich ambtshalve onbevoegd moesten verklaren indien partijen het niet vroegen.

De wet van 15 Maart 1932 heeft, wel is waar, aan dien toestand verandering gebracht, maar enkel en alleen wat betreft de rechtbank van eersten aanleg aan dewelke de nieuwe wet volle rechtsmacht heeft gegeven.

Voor deze rechtbank is de bevoegdheid *ratione materiae* niet meer van openbare orde en indien de gedaagde de onbevoegdheid niet inroept dan zullen de rechters kennis nemen van het geschil en het is hen niet meer toegelaten zich van ambtswege onbevoegd te verklaren; de exceptie moet bovendien worden ingeroepen in *limine litis* en het is niet meer mogelijk ze voor de eerste maal op te werpen voor het Hof van Beroep.

Doch gedaagde in beroep heeft volkomen uit het oog verloren dat deze nieuwe regeling alleen de rechtbank van eersten aanleg betreft en dat de wet van 1932 geen verandering heeft gebracht aan de volstrekte bevoegdheid van de rechtbank van koophandel.

De bevoegdheid *ratione materiae* is hier van openbare orde gebleven en de partijen hebben dus het onbetwistbaar recht de onbevoegdheid van de rechtbank van koophandel in te roepen in elken stand van het geding, zelfs voor de eerste maal voor het Hof van Verbreking.

Deze zienswijze werd tijdens de bespreking van de wet van 1932 uitdrukkelijk bevestigd in het verslag van de Commissie van Justitie van de Kamer der Volksvertegenwoordigers in de volgende bewoordingen: «L'art. 1 de la loi du 25 mars 1976 stipule que la »juridiction s'exerce selon les règles ci-après déterminées. Elle ne peut être prorogée par les parties, »sauf le cas où la loi en dispose autrement. Cette »formule précise le sens de l'art. 8 nouveau en ce »qui concerne la compétence *ratione materiae*, il est »interdit de proroger la juridiction d'autres tribunaux »que celle des tribunaux de première instance. L'»*incompétence des tribunaux d'exception reste d'ordre public*» (Pasin. 1932, bl. 70, n° 79).

Zooals het arrest van het Hof van Beroep te Luik in dato 7 April 1933 (Pas. II.152) het te recht doet opmerken, werd deze opvatting nog bekrachtigd door art. 4 van de wet van 1932, dat enkel het tweede lid van art. 424 W. B. R. wijzigt en dus het eerste alinea van deze wetsbeschikking behoudt, waar aan de rechtbank van koophandel de verplichting wordt opgelegd ambtshalve partijen te verzenden in geval van onbevoegdheid *ratione materiae*.

Het verslag van de Commissie van Justitie stelt dit opnieuw zeer klaar in het licht: «l'art. 4, zoo leest men, modifie l'art. 424 C. P. C. *Maintenant le principe que l'exception d'incompétence est d'ordre public devant les tribunaux de commerce*, il modifie le second alinéa qui exigeait... enz.» (ibidem n° 80).

Ten slotte dient aangestipt dat het huidige art. 424 W. B. R. zooals het gewijzigd werd door K. B. van 30 Maart 1936, geen de minste twijfel meer toelaat wat betreft bedoeld vraagstuk; het tweede lid van deze wetsbepaling die, zooals gij weet, voorkomt onder het hoofdstuk «Wijze van procederen voor de rechtbank

van koophandel» luidt als volgt: «De exceptie van onbevoegdheid uit hoofde van het onderwerp van het geschil kan door partijen worden voorgesteld en wordt zelfs, *in elken stand van het geding, van ambtswege opgeworpen*».

Het houdt dus geen steek te beweren dat het beroep door Leys en Claes ingesteld niet ontvankelijk zou zijn; luidens art. 38 3° lid van de wet op de bevoegdheid en art. 454 W. B. R. zijn de geschillen omtrent de bevoegdheid in beginsel altijd voor beroep vatbaar en wij komen te zien dat de exceptie onbevoegdheid vóór het Hof mag ingeroepen worden alhoewel er vóór de rechtbank van koophandel geen gewag werd van gemaakt. Dit beroep is ontvankelijk, zelfs indien men aanneemt dat verweerders voor den eersten rechter den grond der zaak hebben besproken en hun schuld zouden erkend hebben, want het gaat hier over een vraagstuk dat de openbare orde raakt (Brussel, 6 Juli 1911, Pas. II, 317; Brussel, 15 Juni 1933; B. J. kol. 458).

Na te hebben bewezen dat de exceptie van onbevoegdheid ontvankelijk is, hebben wij nu te onderzoeken of dit rechtsmiddel gegrond is; gedaagde in beroep beweert inderdaad dat de rechtbank van koophandel wel bevoegd was om het geschil te beslechten.

De bevoegdheid van de rechtbank van Koophandel wordt vastgesteld in art. 12 van de wet van 25 Maart 1876 gewijzigd door K. B. van 13 Januari 1935; luidens het 1° van deze beschikking, nemen de rechtbanken van koophandel kennis van de geschillen die door de wet als daden van koophandel worden aangemerkt.

De wet heeft echter geen omschrijving gegeven van de handelsdaad, zij heeft enkel verschillende daden van koophandel opgesomd.

Onder dezen zijn er 1° objectieve daden van koophandel, te weten deze die uiteraard een handelskarakter hebben onverschillig of zij verricht werden door een handelaar of een niet-handelaar;

2° subjectieve handelsdaden, namelijk deze die als daden van koophandel beschouwd worden omdat zij verricht werden door een handelaar als dusdanig.

De objectieve handelsdaden worden opgesomd in art. 2 en 3 van het Wetboek van Koophandel van 18 December 1872; de leening is in die opsomming niet begrepen.

De subjectieve handelsdaden worden aangeduid in het laatste lid van art. 2: «Alle verbintenissen door handelaars aangegaan worden vermoed daden van koophandel te zijn behoudens het bewijs dat hun oorzaak vreemd is aan den koophandel». Wanneer dus een handelaar een handeling doet, wordt deze vermoed onder zijn handelsbedrijvigheid te vallen en dit vermoeden is juris tantum (Verbr. 25 Februari 1935, Pas. I, 170).

Daar de leening als dusdanig geen handelsdaad is, dient eerst en vooral nagegaan of Horemans, waarvan beroepers de rechthebbenden zijn, handelaar was wanneer hij de leening aanging.

Ten grondslag van de schuldvordering waarvan de betaling geëischt wordt, ligt een schuldbekentenis in de volgende bewoordingen opgesteld: «De ondergeteekende Edmondus Horemans, electricien, wonende ... verklaart en erkent bij deze sechuldig te zijn ten titel van leening, met solidariteit en onverdeelbaarheid tusschen hem, zijne erfgenamen en rechtverkrijgenden, in voordeel van Mijnheer Gustaaf Helsen, drukker, en diens echtgenoot Rosalie Horemans, samen wonende te ... de hoofdsom van tien duizend franken, welke hij zich verbindt en verplicht weder te geven uiterlijk binnen de vijf jaren te rekenen van heden en er ondertusschen een intrest op te vergelden van zeven ten honderd 's jaars, vervallende, eischbaar en te betalen per jaar. — Antwerpen, den 31 Juli

» 1932. — Goed voor tien duizend franken. — geteekend Horemans Edm.».

Zooals U het zult opmerken duidt niets, in deze akte aan dat Horemans handelaar was; hetgeen men in de volkstaal een «electricien» noemt kan zoowel een ambachtsman zijn als een handelaar in elektrische benodigdheden.

Wel is waar wordt in de inleidende dagvaarding gezegd dat de leening diende tot het inrichten van den winkel van voormelden Horemans, maar geen enkel bewijs tot staving van deze bewering wordt geleverd.

Het is nochtans de oorspronkelijke aanlegger, huidige beroepene, die de hoedanigheid van Horemans moet bewijzen om dezes rechthebbenden voor de rechtbank van koophandel te kunnen dagvaarden.

Hij steunt zich inderdaad op art. 426 W. B. R. en volgens deze wetsbeschikking kunnen de weduwe en de erfgenamen van den schuldenaar slechts voor de rechtbank van koophandel gedaagd worden voor zoo veel de schuldenaar zelf aan deze rechtsmacht onderworpen was.

Daar het bestaan dezer voorwaarde niet bewezen is, was, mijns erachtens, de rechtbank van koophandel niet bevoegd om over de ingeleide rechtsvordering uitspraak te doen.

Maar zelfs indien men aanneemt dat Horemans wel degelijk handelaar was en dat de door hem aangegane leening een handelsdaad was op grond van het wettelijk vermoeden ingesteld door art. 2, laatste lid, van het wetboek van koophandel, dan nog was de handelsrechtbank onbevoegd om van het geschil, zooals het bij dagvaarding van 27 September 1937 werd ingeleid, kennis te nemen.

Inderdaad Helsen bepaalt er zich niet bij de weduwe en de erfgenamen van Horemans voor de rechtbank van koophandel te dagen, hij heeft ook de genaamde Joseph Leys, tweeden echtgenoot van de weduwe Horemans voor dezelfde rechtbank geroepen en dit om zich solidairlijk met de andere verweerders te hooren veroordeelen tot betaling der geëischte sommen.

Leys is natuurlijk geen erfgenaam van den eersten echtgenoot van zijn vrouw, er kan dus geen spraak zijn hem art. 426 W. B. R. toe te passen; hij beweert bovendien geen handelaar te zijn en niet het minste bewijs van het bestaan van dergelijke hoedanigheid wordt geleverd.

Hij zou echter, volgens gedaagde in beroep, onderworpen zijn aan de rechtbank van koophandel omdat hij door zijn huwelijk met weduwe Horemans mede-eigenaar zou geworden zijn van de erfenis aan zijn echtgenoot toegevallen.

Aldus omschreven, is deze bewering onjuist; de overlevende echtgenoot is eigenlijk geen erfgenaam van haar vooroverleden man van zoodra er, zooals in onderhavig geval, kinderen bestaan; als onregelmatige erfopvolger heeft zij enkel recht op het vruchtgebruik van de helft van de erfelijke goederen (art. 767 B. W. gewijzigd door de wet van 20 November 1896, art. I, II, par. 1, 3°).

Het ware nauwkeuriger te zeggen dat de verbintenis door Horemans aangegaan deel uitmaakte van de gemeenschap Horemans-Claes en dat de weduwe, voor zooveel zij bij toepassing van art. 1453 B. W. de gemeenschap heeft aanvaard, gehouden was, voor haar deel, de gemeenschappelijke schulden te betalen, dat dienvolgens door het tweede huwelijk die verplichting in de gemeenschap Leys-Claes is gevallen.

Indien nu gezegde verbintenis, bij toepassing van art. 426 W. B. R. het karakter heeft van een handelsdaad in hoofde van de gewezen vrouw Horemans, huidige echtgenoot Leys, dan is dit niet het geval wat Leys zelf betreft.

Indendaad algemeen wordt aangenomen dat de verplichting voor een echtgenoot, gemeen in goederen met zijn vrouw, dezès handelsschulden te betalen, van burgerlijken aard blijft in hoofde van den man (Cass. Fr. 1 April 1914; D. P. 1919, I, 110; Brussel, 6 Juni 1911, Pas. II, 316; Braas, 1934, n° 374).

De rechtbank van koophandel was dus onbevoegd om in te gaan op de rechtsvordering ingesteld tegen Joseph Leys en daar, in de dagvaarding, een solidaire veroordeeling met de andere verweerders wordt gevorderd en dat derhalve de eisch als onverdeelbaar voorkomt, ontsnapt de gansche rechtsvordering aan de bevoegdheid van de rechtbank van koophandel.

Rechtspraak en rechtsleer zijn het eens om te beslissen, dat, wanneer een solidaire veroordeeling wordt gevraagd tegen verweerders waarvan de eene onderworpen zijn aan de rechtbank van koophandel en de anderen slechts kunnen gedaagd worden voor de burgerlijke rechtbank ofwel wanneer een ondeelbare vordering wordt ingesteld tegen gedaagden waarvan de eene gehouden is door eene verbintenis van burgerlijken aard en de anderen door eene verbintenis van handelsrechtelijken aard, het vóór de *burgerlijke* rechtbank is dat de vordering moet gebracht worden (Cass. 12 Mei 1888, Pas. I, 234; id. 13 April 1893, Pas. I, 167; Brussel, 18 Jan. 1900, Pas. II, 340; Luik, 21 Nov. 1911, P. P. 1912, n° 933; id., 12 Juli 1913, Pas. II, 275; Brussel, 17 April 1916, Pas. 1917, II, 214; Luik, 16 Febr. 1923, Pas. 1924, II, 39; Bormans, B. I, bl. 365 en 370; Bontemps, B. II, art. 13, n° 5 en v.; Braas 1934, n° 350; De Paepe, B. I, bl. 42; De Page, « Les actions complexes », Rev. Dr. Belge, 1930, bl. 454).

De exceptie van onbevoegdheid door aanleggers in beroep opgeworpen is dus niet allen ontvankelijk maar ook gegrond.

Wat het incidenteel beroep betreft :

Daar nu gedaagde in beroep, bij conclusie voor het Hof, incidenteel beroep heeft ingesteld, rijst de vraag op of dit beroep ontvankelijk is, beroeper bewerende dat, wat den grond der zaak betreft, het vonnis in laatsten aanleg werd geveld, het beloop der vordering de 12.500 fr. niet overtreffende.

Doorgaans wordt inderdaad aangenomen dat wanneer een beroep in hoofddorde onontvankelijk is defectu summae, het incidenteel beroep niet geldig kan ingesteld worden (Brussel, 1 Juli 1929, Pas. 1930, II, 33; Brussel, 28 December 1933, Pas. 1935, II, 53).

Verweerder in beroep, oorspronkelijke aanlegger, beweert echter dat het geëischt bedrag het beloop van den laatsten aanleg overtreft, daar benevens de hoofdsom van 10.000 fr. in de inleidende dagvaarding ook betaling werd gevorderd van de conventionele intresten die, berekend op 7 % 's jaars, gedurende 7 jaar de som van 4.900 fr. bereiken.

In andere woorden beweert beroepene dat, bij toepassing van art. 22 van de wet van 1876 op de bevoegdheid, de vruchten en intresten met de hoofdsom moeten medegerekend worden om den aanleg te bepalen.

Het is wel waar dat om het bedrag van den eisch vast te stellen, met het oog op het bepalen van den aanleg, men de intresten bij de hoofdsom moet voegen, doch dit geldt enkel voor de intresten die, op het oogenblik van de vordering, eischbaar zijn en voor zoozeel bovendien de inleidende dagvaarding dienaangaande nauwkeurige aanduidingen bevat (Rép. Prat. Dr. Belge, V° Compétence en matière civile et commerciale, n° 959).

Welnu eenerzijds zegt het exploit van 27 September 1937 niet vanaf welk oogenblik de intresten verschuldigd zijn, anderzijds beweert beroepene bij conclusie voor het Hof dat rekening moet gehouden worden met de intresten vervallen na het instellen van den eisch,

hetgeen rechtstreeks indruischt tegen art. 22 voornoemd en ten slotte wordt in de voorgelegde briefwisseling uitdrukkelijk aangeduid dat bij het inleiden van de vordering enkel één jaar intrest verschuldigd was (van 1 Oogst 1935 tot 31 Juli 1937) hetzij 700 frank.

Dus is het bestreden vonnis in elk geval in laatsten aanleg wat den grond betreft, 't zij omdat de bijhoorigheden die bij de hoofdsom dienden gevoegd niet werden begroot, 't zij omdat in werkelijkheid de vervallen intresten slechts 700 fr. bedroegen hetgeen de geëischte som slechts tot 10.700 fr. brengt.

Het incidenteel beroep is dienvolgens niet ontvankelijk.

Een laatste vraag dient nu nog opgelost : kan het Hof de zaak tot zich trekken en is er in onderhavig geval aanleiding tot dezen maatregel?

Vroeger leerde men zoowel in rechtsleer als in rechtspraak dat het Hof niet gerechtigd was een zaak tot zich te trekken bij toepassing van art. 473 W.B.R. wanneer het beloop der vordering het bedrag van den hoogsten aanleg niet overschreed (Garsonnet, B. VI n° 106; De Paepe B. I, bl. 33; Verbr., 11 Mei 1923, Pas. I, 301; Luik, 23 November 1919, Pas. 1920.II.32; Brussel, 2 Maart 1927, Pas. II, 158).

Deze stelling kan echter thans niet meer gelden, gezien de wijzigingen die art. 13 van de wet van 15 Maart 1932 aan art. 473 W.B.R. heeft gebracht.

Woordelijk wordt in de gewijzigde wetsbepaling beschikt dat de Hoven en andere beroepsrechtbanken het vermogen hebben de zaak tot zich te trekken « welk ook het bedrag en den aard zij van den eisch ».

In het verslag van de Commissie van Justitie werd er uitdrukkelijk op gewezen dat voortaan de rechter die de zaak tot zich trekt zich niet meer hoeft te bekommeren om de kwestie of de eerste rechter bevoegd was ratione materiae noch of het vonnis waartegen beroep wel vatbaar was voor beroep (Pasin. 1932, bl. 81 n° 116; zie ook Brussel, 23 Juni 1832, B. J. kol. 516).

Dit recht van totzichttrekking mogen de hoogere rechtbanken uitoefenen van ambtswege, zelfs tegen den wil der partijen (Verbr., 4 April 1878, Pas. I, 201); zij kunnen het ook doen op vraag der partijen maar zijn echter niet verplicht die vraag in te willigen (Luik, 23 April 1894, B. J. kol. 1006).

Het Hof zal dus te onderzoeken hebben of in onderhavig geval aanleiding bestaat de zaak tot zich te trekken.

Luidens het eerste lid van art. 473 W.B.R. moeten twee voorwaarden voorhanden zijn : het bestreden vonnis moet te niet gedaan worden, de zaak zelve moet in staat zijn om een eindbeslissing te bekomen d.w.z. dat het vooronderzoek ver genoeg moet gevorderd zijn, namelijk dat er besluiten ten gronde genomen zijn, waardoor de zaak in staat van wijzen is (voornoemd arrest van Verbr. van 4 April 1878).

Uw Hof zal dus hoeven na te gaan of die voorwaarden vereenigd zijn, hetgeen ik aan zijn wijsheid overlaat; volgens mijn bescheiden meening, nochtans, zouden partijen allermint dienen uitgenoodigd over den grond der zaak verder uit te weiden.

Ik besluit tot de onbevoegdheid van den eersten rechter, tot de niet ontvankelijkheid van het incidenteel beroep als dusdanig en tot de bevoegdheid van uwe hooge rechtsmacht om de zaak tot zich te trekken.

Ik gedraag mij naar de wijsheid van het Hof wat betreft de geschiktheid van deze proceduur.

ARREST

Overwegende dat volgens exploit den 27^e September 1937 ten verzoeken van Gustaaf Helsen, betteekend, deze op 31^e Juli 1932 voor vijf jaar de som van 10.000 fr. tegen 7 % per jaar te leen had gegeven aan den heer Edmond Horemans ; laatst-

genoemde was in 1932 overleden ; na vruchteloze pogingen om voldoening te verkrijgen, werden ingevolge dat exploit : 1° Jozef Leys (echtgenoot van Dymphna Claes, weduwe van Horemans voornoemd) ; 2° Dymphna Claes, zoo in eigen naam als in hoedanigheid van voogdes harer kinderen Hugo en Paul Horemans, voor de rechtbank van koophandel te Antwerpen gedagvaard ten einde zich solidairlijk te zien veroordeelen om aan Helsen voormeld de som van 10.000 frank te betalen met de conventionneele en de rechterlijke interesten :

Overwegende dat gedaagden in eigen persoon verschenen en dat op 6° October 1937 de rechtbank « aangezien verweerders de gevorderde bedragen bekennen verschuldigd te zijn » hen hoofdelijk veroordeelde de geëischte hoofdsom te betalen met de conventionneele en rechterlijke interesten van af 27 September 1937 » ; de rechtbank liet hen echter toe bij maandelijksche termijnen van 1000 frank te voldoen ;

Overwegende dat tegen dit vonnis verweerders in hooger beroep gingen bij akte van 31° Januari 1938 ; dat Dymphna Claes sindsdien is overleden en de minderjarige kinderen thans zijn vertegenwoordigd door hun voogd Frans Claes ;

Ontvankelijkheid van het beroep :

Overwegende dat art. 16 W. v. B. R. voorafg. boek gewijzigd bij K. B. N° 63 van 13 Januari 1935 het beloop van den laatsten aanleg voor de rechtbanken van koophandel vaststelt op 12.500 fr. ;

Overwegende dat naar luid van art. 21 het beloop van den laatsten aanleg door den aard en het bedrag van den eisch wordt bepaald ;

Overwegende dat waar art. 22 verordent dat om den laatsten aanleg te bepalen, de interesten bij de hoofdsom worden gevoegd, hetzelfde artikel meldt dat zulks alleen dan het geval is wanneer deze een oorzaak hebben ouder dan de eisch ;

Overwegende dat de inleidende dagvaarding geenszins bepaalt of interesten, voor het instellen van den eisch vervallen, worden gevraagd, nog minder het bedrag der gevorderde interesten opgeeft ; dat dan ook enkel de hoofdsom van 10.000 frank in aanmerking komt om den aanleg vast te stellen, dat die som het beloop van den laatsten aanleg niet overschrijdt ;

Overwegende dat evenwel appellanten opwerpen dat de rechtbank van koophandel onbevoegd was wegens het voorwerp van het geschil ;

Overwegende dat krachtens art. 38 voorafg. boek en art. 454 W. v. B. R. het beroep altijd onvanke-lijk is wanneer het onbevoegdheid geldt ;

Overwegende dat voor de rechtbanken van koophandel onbevoegdheid wegens het voorwerp van het geschil in elken stand van het geding mag worden bijgebracht en overigens van ambtswege dient in acht genomen ;

Dat het dus niet opgaat te pleiten dat bewust verweer niet meer mag worden gevoerd omdat het in den beginne van de rechtspleging niet werd voorgedragen ;

Overwegende dat leening op zichzelf geen daad van koophandel uitmaakt ; dat niets aantoonst dat wijlen Horemans de hoedanigheid van handelaar

bezat, evenmin dat de leening, zooals men beweert, werd aangegaan om een handelszaak op te richten ; dat, wijl het niet is bewezen dat Horemans onderhoorig was der rechtbank van koophandel, zijn weduwe en erfgenamen niet bij toepassing van art. 426 W. v. B. R. voor die rechtbank konden worden gedaagd ; dat daar benevens Leys geen erfgenaam is en de verbintenis ter voltrekking waarvan de beroepers ieder voor het geheel worden aangesproken ten aanzien van Leys geen daad van koophandel uitmaakt, zoodat alleszins de rechtbank van koophandel onbevoegd was ten opzichte van al de gedaagden ;

Overwegende dat echter het Hof als hooger rechtscollege oordeelt zoo over de zaken die aanvankelijk bij de rechtbank van koophandel te Antwerpen dienen aangebracht als over degene die ter kennisneming staan van de burgerlijke rechtbank van eersten aanleg aldaar ; dat partijen ten gronde hebben geconclueerd en het geding in staat is van wijzen ; dat er voor het Hof aanleiding bestaat om bij toepassing van art. 473 W. v. B. R. gewijzigd door art. 13 wet van 15 Maart 1932 de zaak tot zich te trekken ;

Ten gronde :

Overwegende dat de eisch steunt op een schuldbrief van den volgenden inhoud : « De ondergeteekende Edmondus Horemans, electricien... verklaart en erkent bij deze schuldig te zijn ten titel van leening, met solidariteit en onverdeelbaarheid tusschen hem, zijne erfgenamen en rechtverkrijgenden, in voordeel van Mijnheer Gustaaf Helsen, drukker, en diens echtgenoot Rosalie Horemans... de hoofdsom van 10.000 frank, welke hij zich verbindt en verplicht weder te geven uiterlijk binnen de vijf jaren te rekenen van heden, en er ondertusschen een interest op te vergelden van 7 % 's jaars, vervallende, eischbaar en te betalen per jaar.

Antwerpen, den 31 Juli 1932.

get. Horemans Edm. ».

Overwegende dat uit de dagvaarding in verband met de conclusiën en de uiteenzetting der zaak blijkt dat eigenlijk Helsen de gedaagden ieder voor het geheel heeft aangesproken wijl bij de leening solidariteit en ondeelbaarheid tusschen Horemans, zijne erfgenamen en rechtverkrijgende werd bedongen ;

Overwegende dat feitelijk de aldus bepaalde ondeelbaarheid de gevolgen van de solidariteit wijzigst in dier voege dat de schuld zich niet verdeelt onder de erfgenamen en rechtverkrijgenden, maar integendeel voor het geheel aan ieder van hen is opgelegd, behoudens hun verhaal tegen degenen die mede voor de betaling instaan ;

Overwegende dat Claes q.q. de schuld niet ontkent wat betreft de hoofdsom van 10.000 fr. ;

Overwegende dat Leys in de motieven van zijn besluiten voor het Hof genomen verklaart het geschrift of het handteeken van den heer Horemans niet te kennen ;

Overwegende dat het zich evenwel uit de gegevens van het dossier laat afleiden dat, herhaaldelijk en omstandig door Helsen aangemaand, hij geenerlei protest aantekende en hij zelf uitstel vroeg, dat hij

bovendien niet loochent evenals de andere verweerders de schuldverbintenis in bewust geschrift belichaamd voor den eersten rechter te hebben erkend; dat mitsdien de echtheid van geschrift en naamteekening voor gewis moeten gehouden; dat Leys anderszins niet beweert dat de schuld werd verffend of door eenig feit is te niet gedaan;

Overwegende dat Hugo en Paul Horemans als erfgenamen van Edmond Horemans elk voor het geheel zijn verbonden; dat als onbetwist tusschen partijen vaststaat dat bij het afsterven van Horemans zijn weduwe, Dymphna Claes, de gemeenschap heeft aanvaard, dat zij dus ook verplicht bleef, in gevolge de bedongen ondeelbaarheid voor het geheel der schuld; dat Leys, daar hij onder het beheer der gemeenschap Dymphna Claes heeft gehuwd, wat hij niet loochent, wegens de ondeelbaarheid eveneens voor het geheel aansprakelijk is;

Overwegende dat, in strijd met hetgeen beroepers staande houden, de omstandigheid dat de inleidende dagvaarding nopens de interesten geen duidelijke opgave bevat niet belet dat die interesten, welke het voorwerp eener bijkomende vordering uitmaken, nauw aan den hoofdeisch verknocht en waarvan de zelfde rechtshandeling ten grondslag ligt, in den loop van het geding bepaaldelijk mochten worden gevraagd;

Overwegende dat indien het incidenteel beroep, betreffende de interesten, door Helsen ingesteld niet ontvankelijk is wegens onontvankelijkheid van den hoofdeisch, hij zijn aanspraken nopens dat punt mag laten gelden waar het Hof, evonceerende, de zaak opnieuw in behandeling neemt zooals zij oorspronkelijk werd aangebracht;

Overwegende dat door de besluiten dan 19^e Juni 1938 voor Helsen genomen en den 20^e Juni betekkend deze zijne vordering heeft omlind met buiten de rechterlijke interesten van af den 27^e September 1937 de conventionnele interesten tegen 7 % te vragen, berekend van af 31 Juli 1932 ten bedrage van 3.500 fr.;

Overwegende dat het blijkt uit mededeelingen uitgaande van Helsen zelf, dat alleen de interesten van af 1^e Oogst 1936 door hem werden verschuldigd geacht; dat voor zooveel zij van af 1^e Oogst 1936 hebben geloopt, het bewijs niet is geleverd noch wordt aangeboden dat zij werden voldaan;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op artikel 24 der wet van 15 Juni 1935,

Gehoord ter openbare terechtzitting het eensluidend advies van den heer advocaat-generaal Leperre, alle niet uitdrukkelijk toegewezen besluiten ontzeggende, zegt dat de eerste rechter onbevoegd was, vernietigt het beroepen vonnis, trekt de zaak tot zich en rechtdoende opnieuw, veroordeelt 1° Leys, 2° Claes q.q. ieder voor het geheel aan Helsen te betalen de som van 10.000 frank met de conventionnele interesten tegen 7 % van 1^e Oogst 1936 en de rechterlijke interesten van af 27 September 1937; veroordeelt Leys en Claes q.q. tot al de kosten van het geding.

197

HOF VAN BEROEP TE GENT

2e Kamer. — 21 Februari 1940.

Voorzitter: M. Jouret.

Raadsheeren: MM. Haus en Lagae.

Adv. Generaal: M. De Bie.

BESLAG OP ONROEREND GOED. — BEVEL VAN KORTGEDING. — KRACHT VAN GEWIJSDE. — ONROERENDE ONTEIGENING GEOORLOOFD.

Een bevel van kortgeding uitgesproken tijdens een procedure van echtscheiding, wanneer het kracht van gewijsde heeft bekomen, is een geldige titel om te dienen als grondslag tot een inbeslagneming van onroerend goed en een onroerende onteigening.

Er bestaat geen reden om deze onroerende onteigening te verdagen tot na de definitieve oplossing ten gronde in de zaak van echtscheiding.

Er kan nooit aanleiding bestaan tot terugbetaling van de gelden, die ingevolge het bevel van kortgeding zijn uitbetaald geworden, zelfs wanneer de procedure van echtscheiding mocht beslecht worden in het nadeel der echtgenoot, daar in elk geval de man verplicht was zijn vrouw te onderhouden zolang het huwelijk bestaat.

Crignon t/ Van Wallegem.

Overwegende dat bij bevelschrift van den heer Voorzitter der rechtbank van eersten aanleg te Brugge, zeetlende in kortgeding in dato 21 Maart 1939, geintimeerde, tegen wie eene vraag tot echtscheiding door appellante ingesteld is, veroordeeld werd tot het betalen aan deze laatste van zekere sommen wegens onderhoudsgeld, geneeskundige kosten en provisie ad litem.

Overwegende dat appellante, om de betaling der toegekende sommen te bekomen, en zich steunende op bovengemeld bevelschrift, beslag heeft gelegd op een onroerend goed afhangende van de huwgemeenschap, en, door het tegenwoordig geding, den verkoop ervan bij gedwongen onteigening opvordert;

Overwegende dat de eerste rechter ten onrechte beslist heeft dat het ingeroepen bevelschrift niet als rechtsgrond der gevorderde onteigening kan dienen;

Overwegende inderdaad dat deze beslissing kracht van gewijsde heeft bekomen en bij gevolg een uitvoerbare titel uitmaakt;

Overwegende, wel is waar, dat zij slechts ten voorloopigen titel recht doet, zooveel te meer dat het een uitspraak in kortgeding is, maar dat zij niet te min moet aanzien worden als definitief in dezen zin, dat de uitgesproken veroordeelingen blijven bestaan zolang er door een andere beslissing geen verandering aangebracht wordt;

Overwegende dat appellante dus, op het vermogen der gemeenschap gedurende het geding tot scheiding, zekere bepaalde rechten verkregen heeft die dadelijk ten uitvoer mogen gebracht worden, bij zooverre dat de miskennis ervan aanleiding tot strafrechterlijke vervolgingen, op voet van art. 391 bis Strafwb. kan geven.

Overwegende, ten andere, dat, moest appellante, door het eindvonnis in echtscheiding, in het ongelijk gesteld worden, zij alleszins tot de terugbetaling der sommen welke zij in uitvoering van het ingeroepen bevelschrift zou ontvangen hebben, niet zou verplicht zijn, daar de wet de verplichting aan den man oplegt de vrouw te onderhouden zoolang als het huwelijk bestaat.

Overwegende dat uit die beschouwingen blijkt dat een bevelschrift met veroordeeling tot onderhoudspensioen, geneeskundige kosten en provisie ad litem gedurende de vordering in echtscheiding, eene definitieve beslissing in den zin van artikel 12 der wet van 15 Oogst 1854 kan uitmaken, en dat zij als rechtsgrond van eene onroerende inbeslagneming en gedwongene onteigening mag dienen zoodra zij in kracht van gewijsde is getreden;

Overwegende dat geïntimeerde te vergeefs de mogelijke schadelijke gevolgen eener openbare verkoop, inroept om zich tegen de gevorderde onteigening te verzetten daar het van hem afhangt deze te vermijden door de vrijwillige uitvoering van het ingeroepen bevelschrift;

Overwegende bijgevolg dat er, noch in rechte, noch in feite, redenen bestaan om de beslissing tot na de definitieve oplossing ten gronde in zake echtscheiding te verdagen;

Overwegende dat beide partijen ten gronde hebben geconcludeerd en dat de zaak bijgevolg in staat is om een eindbeslissing te bekomen;

Overwegende dat de onroerende inbeslagneming waarover het gaat, regelmatig is naar den vorm en juist ten gronde; dat de eisch bijgevolg dient ingewilligd;

Overwegende dat de wet van 15 Oogst 1854 aan de rechtbank van eersten aanleg de rechtsmacht toegekend heeft aangaande de uitvoering der gedwongene onteigening.

Dat, luidens 472 Wetboek burgerlijke rechtspleging, de uitvoering van dit arrest naar den bevoegden rechter dient verwezen;

Om deze redenen,

Het Hof,

Gelet op art. 24 der wet van 15 Juni 1935;

Gehoord in zijn eensluitend advies de heer advocaat-generaal de Bie;

Alle tegenstrijdige conclusiën als ongegrond verwerpende, ontvangt het hooger beroep;

Verklaart het gegrond; doet te niet het bestreden vonnis en opniënwijzende, bij evocatie, zegt dat de inbeslagneming gedaan ten verzoeken van appellante, volgens exploit van deurwaarder Kesteloot, in dato van 12 September 1939 van een woonhuis gelegen te Brugge, Koopmanstraat 19, geldig en van waarde is, en dat er bijgevolg zal overgegaan worden door het ambt van Meester Charles De Weert, notaris te Brugge, die daartoe door het Hof wordt aangesteld, tot de openbare verkoop van gezegd onroerend goed, ten overstaan van den heer Vrederechter van het eerste kanton te Brugge, en overeenkomstig de bepalingen van het lastenboek neergelegd ter greffie der rechtbank van eersten aanleg te Brugge in dato van 20 September 1939;

Stelt voor deze verkoopingsdag op Donderdag 14 der maand Maart aanstaande;

Beveelt aan geïntimeerde dat hij zal gehouden zijn het onroerend goed waarvan sprake, te verlaten binnen de 24 uren der beteekening die hem zal gedaan worden van het proces verbaal van toewijzing, onder straf ertoe gedwongen te worden;

Verwijst de zaak om verdere behandeling naar de rechtbank van eersten aanleg te Brugge, anders samengesteld;

Veroordeelt geïntimeerde tot de kosten van beide aanleggen.

NOTA. — Martou, die tot nu toe de eenige was die beweerde dat een dergelijk bevel geen voldoende titel was, is hierin tegengesproken door Marcotty in zijn jongste boek over de «Expropriation forcée».

198

BURGERLIJKE RECHTBANK TE ANTWERPEN

1e Kamer. — 3 Februari 1940.

Voorzitter: M. Stelfeld.

Rechters: MM. Sano en Opsomer.

Pl.: Mrs H. Deckers en H. Walton.

DIENSTVERHURING. — AGENTSCHAP VAN ONROERENDE VERHANDELINGEN. — ONBEPAALEN DUUR. — ONGELDIGHEID.

Het rechtsverband tusschen het agentschap van aankondigingen en onroerende verhandelingen en de cliënt is niet een opdracht van lastgeving, doch een overeenkomst van dienstverhuring. Deze is ongeldig indien voor een onbepaalden duur aangegaan.

V. d. Driessche t/ Ghaye.

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten;

Gelet op de toepassing der taalwet;

Gezien de stukken des geding, namelijk:

1) de geboekte expeditie van een vonnis tegensprekelijk verleend en uitgesproken den 9den Mei 1939 door den heer Vrederechter van het kanton Berchem, en 2de de akte van beroep beteekend den 12 Juni 1939, geboekt en hieraan gehecht;

Aangezien het beroep regelmatig is in den vorm;

Ten gronde:

Aangezien partijen het eens zijn over de volgende feiten:

Dat op 3 Juni 1929 partij Antheunissen uitsluitend partij Ghaye gelastte, met het opzoeken van eenen kooper, voor haren eigendom gelegen ter Nieuwstraat te Wilrijk, zich verpflichtende een commissieloon te betalen van Frs 5 per m2 bij het ontvangen van het handgeld of het verleiden van den akt, indien deze verkoop rechtstreeks door de Agence Immobilière Ghaye, door partij Antheunissen of door derde geschiedde; verder verplichtte partij Antheunissen zich nog tot het verwittigen der partij Ghaye, bij aangeteekend schrijven, binnen de 48 uren na den verkoop van denzelfden, zoo deze geschiedde buiten de bemiddeling om van laatst genoemde;

Dat den 27 November 1933 de N. V. Ghaye ontbonden werd, en de genaamde Steleman als verffenaar aangesteld werd, met opdracht van de nog bestaande inschulden te verwezenlijken ;

Dat den 28 November 1933 partij Antheunissen den eigendom in kwestie verkocht buiten de bemoeiing om der partij Ghaye of haren vereffenaar, en dat zij ook naliet het Agentschap over den verkoop in te lichten ;

Overwegende dat de partij Ghaye in haren oorspronkelijken eisch de veroordeeling beoogt der partij Antheunissen tot het betalen der forfaitaire vergoeding van Fr 1100,— mondeling bedongen den 3 Juni 1929, en dit wijl het eigendom verkocht werd en de mededeeling van den verkoop niet tijdig geschiedde ;

Dat partij Antheunissen ten onrechte : 1) aan den grond der bedongen overeenkomst eene lastgeving legt en 2) art. 2003 B. W. inroept ten einde de verbreking van het bezoldigde mandaat in te roepen ;

Dat veeleer dient aanvaard, het tot stand komen tusschen partijen eener overeenkomst van dienstverhuring, door de welke partij Ghaye zich verbond, de noodige publiciteit te geven aan de koopgelegenheid, de liefhebbers in verbinding te stellen met den verkooper, enz. ;

Dat in de voorhanden omstandigheden echter, dient onderzocht of de afgeslotene overeenkomst van dienstverhuring geldig is, gezien ze aangegaan werd voor eenen onbepaalden duur ;

Dat ingevolge art. 1783 B. W. dergelijk beding als nietig dient beschouwd te worden ;

Dat deze nietigheid echter niet uitsluit de mogelijkheid voor partij Ghaye van de uitgezette publiciteitskosten in rekening te brengen, niet op grond van het destijds afgesloten beding, maar uit hoofde van vergoeding voor bewezen diensten ;

Dat een 16-tal aankondigingen in de «Nieuwe Gazet» en eene reeks korte maandelijksche vermeldingen in den door partij Ghaye bedeelde catalogus ter Rechtbank worden voorgelegd, zonder dat er eenige dokumentatie betreffende de publiciteitskosten der voormelde aankondigingen wordt voorgebracht ;

Dat het in deze voorwaarden rechtmatig voorkomt een ex æquo et bono aan de partij Ghaye eene vergoeding toe te kennen ten bedrage van 250 frank.

Om deze redenen,

De Rechtbank, zetelend in graad van beroep,

Alle andere besluiten verwerpende,

Ontvangt het beroep,

Verklaart het gedeeltelijk gegrond,

Vernietigt het vonnis «a quo» en rechtdoende, veroordeelt beroeper om aan beroepene te betalen ten titel van vergoeding voor bewezen diensten, de som van 250 frank samen met de gerechtelijke intresten ;

Veroordeelt beroeper tot 1/4 der kosten en beroepene tot de 3/4 der kosten van beide gedingen.

199

BURGERLIJKE RECHTBANK TE BRUGGE

1e Kamer. — 28 Juni 1939.

Voorzitter : M. G. Soenen.

Rechters : MM. J. Axters en E. Kisters.

Pleiters : Mrs Carton en Vermeulen.

GENEESKUNDE. — EERELOON VAN DEN GENEESHEER. — BEWIJS. — BEPALING VAN HET BEDRAG.

Alhoewel een geneesheer, vooraleer zijn zorgen aan patiënt te besteden in de zedelijke onmogelijkheid verkeert een schriftelijke verbintenis te vragen en luidens art. 1348 van de B. W. het bewijs van de schuld van den patiënt met alle rechtsmiddelen is toegelaten, zijn de boeken van den geneesheer alleen geen voldoende bewijs, wanneer de patiënt zelf geene aantekeningen van de visites en leveringen gemaakt heeft.

Het is niet zoozeer het aantal bezoeken, dan wel de ondervinding en de bekendheid van den geneesheer, de ernst der ziekte, het al of niet welgelukken van de behandeling en het vermogen van den patiënt, dewelke bij het bepalen van het eereloon van den geneesheer in aanmerking dienen genomen.

Stroobandt t/ De Clerck.

Gezien de dagvaarding van 6 December 1937, geboekt op zegel van drie frank ;

Gezien de andere gedingstukken en artikelen 2 en 36 van de wet van 15 Juni 1935 ;

Gehoord partijen in hunne middelen en besluiten ;

Overwegende dat de aanlegger de betaling vordert van een som van 16.109 frank wegens eereloon voor geneeskundige zorgen en levering van pharmaceutische producten van 1 Juli 1935 tot 31 Januari 1937 ; dat luidens de besluiten van aanlegger deze som de vergoeding vertegenwoordigt van 185 bezoeken in 1935, 343 in 1936 en 27 in 1937 aan 15 fr. per bezoek, alsook 2451 fr. voor leveringen in 1935, 4896 fr. in 1936 en 437 fr. in 1937 ;

Overwegende dat in deze omstandige berekening er geen plaats overblijft voor betalingen aan specialisten voor rekening van de gedaagden door den aanlegger gedaan, dat dientengevolge deze bewering in de dagvaarding vermeld en in zijne besluiten herhaald van allen grond onthloot is ;

Overwegende dat de gedaagden de behandeling door den aanlegger erkennen aan wie zij reeds voor de jaren 1932 tot Juni 1935 bewijzen 13.981 fr. betaald te hebben en daarenboven 1300 fr. aan andere geneesheeren en 562,50 fr. aan heelkundige gestichten ; dat zij echter deze rekening betwisten en wel namelijk het opgegeven getal visites en het bedrag voor leveringen en aanbieden voor slot van rekening 8.500 fr. te betalen ; dat de aanlegger dit aanbod van de hand wijst en tot staving zijner vordering voorstelt zijne boeken op het bureau van de rechtbank neer te leggen ;

Overwegende dat zoo de rechtspraak over het algemeen aanneemt dat een geneesheer vooraleer zijn zorgen aan een patient te besteden in de zede-

lijke onmogelijkheid verkeert van hem eene schriftelijke verbintenis te vragen, dat zijne zorgen zullen vergoed worden zoodat op grond van artikel 1348 B.W. de bewijsvoering hiervan mogelijk is met alle rechtsmiddelen; (Namen, 20 Januari 1875; Pas. 1875. III. 123; Luik, 22 Mei 1881; Pas. 1881. III. 318; Cass. franc. 27 Maart 1907, Pas. belge 1907. IV. 117; Répertoire pratique de droit belge V° Art de guérir, n° 64 en het aldaar vermeld Fransch arrest; contra: Leuven, 21 Juni 1889, Pas. 1889, III, 285); het nochtans niet aanneembaar is, dat zijne boeken alleen, in strijd met artikel 1341 B.W. als een voldoende bewijs zouden aanvaard worden, daar waar de patient zelf geene aantekeningen van de visites en leveringen heeft gemaakt, die toelaten min of meer de juistheid dezer boeken te controleeren;

Overwegende dat een geneesheer ten andere, om zijn eerloon te beramen, veel meer rekening moet houden met zijn eigen ondervinding en bekendheid als praktiseerend geneesheer, de ernstigheid en den duur der ziekte, het wellukken of niet van de behandeling en het vermogen van den patient, dan met het aantal bezoeken door hem gedaan; (Antwerpen, 9 Januari 1885; Pas. 1885. III. 134; Antwerpen, 10 April 1886; Pas. 1886. III. 351; Brussel, 9 Juli 1887; Pas. 1888. III. 50; Gent, 29 Mei 1895; Pas. 1895. III. 345); dat te oordeelen naar den aard der ziekte zelf de opvallende veelvuldigheid der huisbezoeken niet zoozeer moet beschouwd worden als noodzakelijk tengevolge van den toestand van den zieke maar veel meer als een uiting van vriendelijke toewijding jegens de gedaagden;

Overwegende dat dit gezegd zijnde, ten overstaan van de formeele betwisting van de gedaagden zoo van het gevorderde eerloon als van het bedrag der pharmaceutische leveringen de bewijslast op den aanlegger rust;

Om deze redenen:

De rechtbank, alle andere besluiten verwerpende, vooraleer ten gronde te beslissen, beveelt aan den aanlegger met alle rechtsmiddelen, doch met uitsluiting zijner boeken te bewijzen:

1) het aantal bezoeken door hem aan den tweeden verweerder gebracht tusschen 1 Juni 1935 en 31 Januari 1937 in hoedanigheid van geneesheer;

2) het getal, den aard en den prijs der gedane leveringen;

Tegenbewijs aan de verweerders voorbehouden;
Stelt aan als rechter-commissaris den Heer rechter Kisters;

Kosten voorbehouden;

Verklaart dit vonnis uitvoerbaar bij voorraad niettegenstaande tegenstel of beroep en zonder borg.

Vlaamsche Juristen

Abonneert U op het

**RECHTSKUNDIG
WEEKBLAD !!!**

200

RECHTBANK VAN KOOPHANDEL TE ST NIKLAAS

30 Mei 1939.

Voorzitter: Mr. Verschuren.

Referendaris: Mr. L. Thuysbaert.

Pleiters: Mrs Nobels (Mechelen), Melis en d'Hanens.

VERBINTENISSEN. — ONRECHTSTREEKSCH EONTTREKKING DOOR ONTVOOGDING MINDERJARIGE ZOON. — GEVOLGEN.

OPENLEGGING DER BOEKEN. — VOORWAARDEN.

Een handelaar is niet gerechtigd door de ontvoogding van zijn zoon, hem een deel zijner cliënteel over te dragen om zich aldus onrechtstreeks te onttrekken aan de verplichtingen van een contract dat hij als te bezwarend voor hem beschouwt.

In handelszaken kan de openlegging der boeken slechts bevolen worden voor wat betreft een geschil dat reeds bestaat.

N.V. Bij. Mertens t/ De Vogel en N.V. Bij. « De Kroon ».

Aangezien de eisch strekt ten einde: « de eerste gedaagde, zich te hooren veroordeelen in de betaling der forfaitaire vergoeding van 5.000 frank per overtreding van de bierobligatie door hem begaan telkenmale hij bier bij vreemde brouwers heeft genomen; de vergoeding dienaangaande voorloopig geschat wordende op 50.000 frank, onder voorbehoud dit bedrag, in den loop van het geding, nader te bepalen, te verhoogen en te rechtvaardigen;

Bovendien, te hooren zeggen voor recht dat de handelsconventie, op 1 October 1935, tusschen partijen gesloten, verbroken is ten laste van de eerste gedaagde; deze, zich te hooren veroordeelen tot betaling der forfaitaire vergoeding van 1.000 fr.; dit alles met de gerechtelijke intresten;

de tweede gedaagde, te hooren zeggen voor recht dat ze zich heeft medeplichtig gemaakt aan de door eerste gedaagde gepleegde contractbreuk en zich tevens heeft schuldig gemaakt aan daden van oneerlijke mededinging;

Zich, bijgevolg, te hooren veroordeelen aan de aanlegster te betalen, ten titel van vergoeding van de door haar geleden schade, eene som van 15.000 frank; onder voorbehoud van het recht van aanlegster, dit bedrag, in den loop van het geding, te verhoogen en te verrechtvaardigen;

Zich te hooren veroordeelen tot de wettelijke intresten;

Beide gedaagden zich solidair te hooren verwijzen in de kosten;

Het vonnis uitvoerbaar te hooren verklaren bij voorraad, niettegenstaande alle verhaal en zonder borg;

Eisch geschat, in elk zijner delen en ten aanzien van elk der gedaagden, op meer dan 50.000 frank;

Ten aanzien van den eerste gedaagde:

Aangezien de aanlegster tot staving van haren eisch aanvoert dat, op 1 October 1935, tusschen partijen eene overeenkomst werd afgesloten waarbij, onder meer, bedongen werd:

1° dat gedaagde, in een door de overeenkomst

omschreven gebied, de bieren in flesschen zou mogen leveren in gansch de cliënteel van aanlegster;

2° dat, als tegenprestatie, gedaagde de bieren, noodig voor de uitbating van zijnen handel, zou nemen bij de aanlegster ter uitsluiting van alle andere bierbrouwers, en verder ijverig zou werken aan de uitbreiding van den verkoop der bieren van aanlegster;

dat zij, aanlegster, nochtans, op 2 October 1935, voorloopige toelating gaf aan den eerste gedaagde tafelbier te verhandelen voortkomstig van een anderen brouwer, maar dat die voorloopig gegeven toelating regelmatig werd ingetrokken op 25 November 1936, zoodat van dien datum af, de hiervoren vermelde overeenkomst haar volledige uitwerking hernam;

Dat gedaagde De Vogel, in weerwil zijner contractuele verplichtingen en spijs herhaalde verwittigingen, is voortgegaan en nog steeds voortgaat, zoowel persoonlijk als door den tusschenpersoon van zijn zoon Louis, bieren herkomstig van vreemde brouwers te verhandelen, namelijk : bieren van de N. V. «Brouwerij De Kroon» van St Niklaas;

Aangezien verweerder De Vogel erkent de hiervoren aangehaalde verplichtingen te hebben aangegaan, doch betwist zijn verbintenissen overtreden te hebben, zooals de aanlegster in de dagvaarding aanvoert;

Aangezien De Vogel beweert, wat de tafelbieren betreft, dat de aanlegster niet het recht had eigenmachtig het contract terug in werking te stellen zonder dat hij zelf zijn instemming hiermede betuigd had;

Aangezien verweerder, evenwel, uit het oog verliest dat deze instemming zoowel stilzwijgend als uitdrukkelijk kon gegeven worden;

dat deze instemming namelijk moet afgeleid worden uit het stilzwijgen van De Vogel, wanneer de aanlegster hem, op 25 November 1936, berichtte : «de cliënten zijn tevreden over het tafelbier welke u reeds verscheidene keeren op onze brouwerij hebt afgenomen; er bestaat dus geen reden om nog vreemde bieren te verkoopen»;

Aangezien De Vogel, voor het overige, erkent dat zijn zoon Louis, in den loop van het jaar 1938, en meer bepaaldelijk, rond 1 Mei, een zelfstandigen handel in bieren is begonnen; dat in verband hiermede verweerder opmerkt dat niemand, ook zijn eigen vader niet, het recht had zulks aan Louis De Vogel te verbieden;

Aangezien de redeneering van verweerder onaanvechtbaar zou zijn indien ze gold een feit dat De Vogel, zijns ondanks, heeft moeten ondergaan; dat als dusdanig zou dienen beschouwd : de normale meerderjarigheid van den zoon De Vogel, waardoor deze van rechtswege en zonder tusschenkomst van wien ook, bekwaam werd een handel voor eigen rekening te beginnen;

dat zulks ter zake geenszins het geval geweest is; dat het vaststaat, integendeel, dat verweerder zijn zoon Louis, op 18 jarigen leeftijd ontvoogd heeft met het uitgesproken en vooropgesteld doel zich te onttrekken aan de verplichtingen van een contract dat hij, te recht op ten onrechte, als te bezwarend voor hem beschouwde;

Aangezien verweerder De Vogel het recht niet had onrechtstreeks te doen datgene hem rechtstreeks, krachtens overeenkomst, verboden was;

dat, derhalve, het vrijwillig overdragen door eerste verweerder van een deel der cliënteel op zijn zoon, dank zij de ontvoogding van dezen laatste op zich zelf moet beschouwd worden als een inbreuk op zijn contractuele verplichtingen en tevens als een daad van ongeoorloofde mededinging;

Ten aanzien van de N. V. «Brouwerij De Kroon» :

Aangezien uit de bestanddeelen der zaak blijkt dat de tweede verweerder bieren geleverd heeft aan verweerder De Vogel, namelijk tafelbieren, na 13 Januari 1938, datum waarop eerstgenoemde nauwkeurig werd ingelicht over den inhoud en draagwijdte van het contract, waardoor de eerste verweerder gebonden was tegenover de aanlegster en zij zelve zich bereid verklaard had deze overeenkomst te eerbiedigen; dat door deze handelwijze de tweede verweerder, vrijwillig en met kennis van zaken, uit winstbejag heeft deelgenomen aan de fout door den eersten verweerder begaan, en zoodoende, een recht heeft gekrenkt dat deel uitmaakte van het patrimonium van een concurreerende firma (Hof van Beroep Gent, 18 Nov. 1931, J. C. F. 1931, bl. 311, n° 5188);

Aangezien het niet twijfelachtig is dat de aanlegster door de handelingen van de tweede verweerder is benadeeld geworden; dat het bedrag der schadevergoeding zal dienen vastgesteld zooals hierna, in het beschikkend gedeelte van het vonnis, wordt gezegd;

Aangezien het, nochtans niet bewezen is dat de tweede verweerder ook bieren geleverd heeft aan den zoon De Vogel, wetende dat deze door zijn vader ontvoogd werd met de bedoeling, op die wijze, een vrijelijk aangegane verbintenis te ontduiken; dat men mag veronderstellen, zolang het tegendeel niet bewezen wordt, dat de tweede verweerder in den waan verkeerd heeft dat de zoon De Vogel, normaal meerderjarig geworden zijnde, een zelfstandige handel was begonnen; dat, in die omstandigheden, de tweede verweerder niet ter verantwoording kan geroepen worden voor leveringen gedaan aan den zoon De Vogel;

Over de schade :

Aangezien de aanlegster niet bewijst welke hoeveelheid bieren de eerste verweerder heeft genomen bij de N. V. «Brouwerij De Kroon» vóór 13 Januari 1938; dat deze laatste geen verantwoordelijkheid opgelopen hebbende uit hoofde dezer leveringen tot op vermelden datum, er geen sprake kan van zijn de N. V. «Brouwerij De Kroon» te verplichten hare boeken open te leggen om er de elementen in te putten die zouden toelaten de door aanlegster voor deze periode geleden schade te berekenen; dat, immers, de openlegging maar kan bevolen worden wat betreft een geschil dat reeds bestaat (Fredericq, Belg. Handelsrecht, D. I, bl. 105, n° 82);

dat er uit volgt dat den eisch tot schadevergoeding moet afgewezen worden, bij gebrek aan bewijs, voor het tijdperk dat de datum van 13 Januari 1938 voorafgaat;

dat, wat betreft de leveringen door de N. V. «Brouwerij De Kroon» gedaan na 13 Januari 1938,

de omvang en de aard ervan het best zal bepaald worden door de openlegging der boeken van de tweede verweerster;

Om deze redenen:

De Rechtbank, alle verdere of strijdige besluiten verwerpende, zegt dat de eerste verweerder zijn contractuele verbintenissen heeft miskend en dat de tweede verweerster, door de hulp en bijstand die ze, in verband hiermede, uit winstbejag, aan den eersten verweerder heeft verleend, zich schuldig heeft gemaakt aan ongeoorloofde mededinging; en, alvorens uitspraak te doen op den eisch tot schadevergoeding, beveelt aan de tweede verweerster haar boekhouding open te leggen in handen van den heer Joseph Van Pelt, expert-boekhouder te Antwerpen, ten einde daaruit alle nuttige inlichtingen te trekken rakende den omvang en den aard der leveringen door de tweede verweerster gedaan aan den eersten verweerder tusschen 13 Januari 1938 en 1 Maart 1939; zegt dat de openlegging der boeken zal plaats hebben ter griffie dezer rechtbank ten ware de tweede verweerster er den voorkeur aan gaf dat ze zou geschieden in haar eigen burelen; gelast de deskundige een proces-verbaal van zijn bevindingen op te stellen, hetzelfde onder eed te bevestigen en ter griffie neer te leggen; om daarna door partijen te worden gepleit en de rechtbank gevonnist als naar rechten;

Kosten voorbehouden;

Verwijst de zaak naar de algemeene rol.

201

VREDEGERECHT TE GENT

3e Kanton. — 22 December 1937.

Vrederechter: M. Vermast.

Pleiter: Mr De Beer.

VERZEKERING. — RISICO. — VERDWIJNING. — EINDE DER VERZEKERING. — GEBREK AAN BEKENDMAKING. — ZONDER GEVOLG OP SCHORSING.

De rechtspraak neemt met recht aan dat wanneer het voorwerp der verzekering verdwijnt, de gevolgen van het verzekeringskontraat terzelfder tijd moeten eindigen. Het gebrek aan bekendmaking van de verandering in den staat van den verzekerde kan de gevolgen der schorsing van het kontraat niet beletten.

Union des Assureurs t/ Claeys.

Aangezien de vraag strekt tot de betaling eener som van 213,05 frank, zijnde het bedrag van de jaarlijksche premie der door den verweerder op 2 October 1930 ondertekende verzekeringspolis tegen lichamelijke ongevallen, in zijne hoedanigheid van zonder drijfkrachtwerkende rijtuigmakersbaas;

Aangezien niet betwist wordt dat op 17 Februari de verweerder niet meer als baas werkte maar als werkman was aangeworven in de fabriek van stofzuigers der Maatschappij Ventola;

Aangezien hieruit volgt dat het gevaar voort-spruitende uit het risico van lichamelijke verwondingen voor den verweerder als rijtuigmakersbaas verdwenen was, en vervangen door het risico van den fabriekwerker;

Aangezien dit risico van een geheel anderen aard is als dit in aanmerking genomen bij de ondertekening van de verzekeringspolis tegen lichamelijke ongevallen op 4 October 1930;

Aangezien de aanwerving als fabriekwerker het alsdan beoogde risico heeft afgeschaft (Cf. Handelsrechtbank Brussel, 7 Dec. 1931, Rev. Gen. Ass. Resp. 1936, blz. 2033);

Aangezien de rechtspraak met recht aanneemt dat wanneer het voorwerp van de verzekering verdwijnt, de gevolgen van het verzekeringscontract terzelfder tijd moeten eindigen (Veurne, 5 Oct. 1929, Rev. Ass. et Resp. 1932, bl. 893; Handelsrechtb. Brussel, 1 Mei 1911; Jur. Com. Brussel 1911, bl. 452 en 8 Juli 1912, Pand Pér. 1913, bl. 500);

Aangezien het gebrek aan bekendmaking van de verandering in den staat van den verzekerde de gevolgen van de schorsing van het verzekeringscontract niet kan beletten (Rép. prat. Dr. Belge, T. I. Ass. terr., bl. 523, Brussel, 23 Februari 1912, Pand. Pér. 1912, bl. 450; Leuven, 30 Febr. 1916, Pas. 1917, III, 106; Dendermonde, 3 Dec. 1927, Bull. Ass. 1928, bl. 166; Oostende, 27 Oct. 1932, Jur. Comm. Flandres, 1932, n° 5273; Handelsrechtbank St Niklaas, 27 Maart 1934, Rev. Ass. Resp. 1934, n° 1674);

Aangezien in huidig geval de schorsing van de verbreking op het oogenblik zelf der schorsing van het risico, moet tusschen komen, vermits de polis niet bepaalt dat de verzekerde verplicht is de verdwijning van het verzekerde gevaar aan de verzekering, in een bepaald termijn bekend te maken (Handelsrechtbank Brussel, 14 April 1933, Bull. Ass. 1934, bl. 440);

Aangezien de aanlegster, die de verandering in den socialen toestand van den verweerder kent, alhoewel hiertoe uitgenoodigd geen aanbod doet om de verzekeringspolis in overeenstemming met een eventueel nieuw beperkt risico te brengen;

Aangezien de rechter dienvolgens het recht en de plicht heeft de polis te vernietigen (Vrederechter Namen, 5 Sept. 1933, J. J. P. 1933, bl. 385);

Aangezien echter de standverandering van den verweerder niet voltrokken werd op 2 October 1936 maar eerst op 17 Februari 1937 geschiedde;

Aangezien de premie onverdeelbaar is (art. 27 der polis en dus in haar geheel verschuldigd is voor het jaar 1936-1937 (Vrederechter Luik, 25 Nov. 1935, Bull. Ass. 1935, bl. 1063; Handelsrechtbank Brussel, 1 Mei 1935, Jur. Comm. Brux. 1935, bl. 216; Cass. 1 Maart 1866, Pas. 1866, I, 36; Van Eeckhout «le Droit des ass. ter.», n° 96; Com. Gand, 23 Febr. 1935; Jur. Com. Fl. 1935, n° 5581);

Om deze redenen,

Wij, Vrederechter, rechtdoende tegensprekelijk, zeggen het verzekeringscontract onder polis n° 98.602 tusschen partijen gesloten vernietigd;

Zeggen dat het in de toekomst geen uitwerking meer hebben kan;

Veroordeelen echter den verweerder aan de aanlegster de volledige jaarlijksche premie van 213,05 frank verschenen op 4 October 1936 te betalen met de gerechtelijke intresten en de gedingkosten op heden begroot ter som van 26,15 frank.

VREDEGERECHT TE BERCHEM

22 Oogst 1939.

Vrederechter : Mr. A. Baeten.
Pleiters : Mters. Schöller en Van Oekel.

OPENBARE WEGENIS. — BESCHADIGING. —
GEEN VERPLICHTING TOT SCHADEVERGOEDING
TENZIJ BEWIJS VAN AANSPRAKELIJKHEID. —
WET VAN 25 FLOREAL JAAR 10 NIET TOEPAS-
SELIJK.

Beschadiging van voorwerpen en toebehoorten van de openbare wegenis, schept geen verplichting tot schadevergoeding ten laste van den dader, tenzij dezels aansprakelijkheid voor die beschadiging wordt bewezen. Een verantwoordelijkheid afgezien van alle persoonlijke fout kan niet tegen den dader worden ingeroepen op grond der wet van 25 Floreal jaar 10, en van dekreten van 16 December 1811 en 10 April 1812. Deze wetten en dekreten beoogen enkel het vrijwaren van de volstreckte onbeschikbaarheid van het Openbaar Domein.

Belgische Staat t/ Dumortier.

Aangezien op 19 April 1939 de auto van verweerder, gevoerd door hem zelf, den verlichtingspaal 2002, opgericht langs den rijksweg Brussel-Antwerpen, aangereden en beschadigd heeft;

Aangezien volgens de meldingen der dagvaarding : « deze beschadiging veroorzaakt werd door » slechte leiding of defekt » van de auto ; dat verweerder dit betwist en aanlegger er geen bewijs van levert noch aanbiedt ; dat trouwens uit de bestanddeelen der zaak genoegzaam blijkt dat de bedoelde beschadiging veroorzaakt werd door de schuld van een derde en zonder eenige schuld in hoofde van verweerder ;

Aangezien aanlegger echter in zijn mondelinge besluiten, zich beroept op art. 714 B. W., op de wet van 29 Floréal jaar 10 en op het keizerlijke dekreet van 16 December 1811, en beweert dat krachtens deze beschikkingen, wanneer door een weggebruiker of door een voorwerp hem toebehoorende, een voorwerp deel uitmakend van de openbare wegenis beschadigd wordt, die weggebruiker tot herstel der beschadiging is gehouden, dit onaangezien alle persoonlijk schuld ; dat hij tot staving van deze bewering verwijst naar een arrest van het Hof van Verbreking d.d. 1891.

Aangezien dat noch uit artikel 714 B.W., noch uit voormelde wet, noch uit het voormeld dekreet de aangevoerde verplichting tot herstel, onaangezien alle persoonlijke schuld, kan afgeleid worden ; dat bedoeld arrest van het Hof van Verbreking dit ook niet doet, dat het in dit arrest niet gaat over de beschadiging van een voorwerp deel uitmakend van de openbare wegenis, maar wel over een aanmatiging op het openbaar domein bedreven door den bezitter van een schip, gezonken op de reede van Oostende en dat aldaar de scheepvaart belemmerde, die weigerde het wrak weg te halen ; — dat dit arrest uitdrukkelijk vermeld : « Que

sans aucun doute la force majeure mettait le possesseur de l'épave à l'abri d'une action pénale ou en dommages-intérêts, mais ne le dispensait pas de restituer la voie publique à la libre circulation » ; Dat uit de wetten van 29 Floréal jaar 10 en de dekreten van 16 December 1811 en 10 April 1812 enkel de onbeschikbaarheid van het openbaar domein afleidt en derhalve beslist dat het bestreden arrest hetwelk den bezitter van het schip veroordeelde tot terugbetaling der voorschotten door de administratie gedaan om het wrak op te halen, een juiste toepassing van deze wet en dekreten heeft gedaan.

En aangezien de eisch op geen andere middelen steunt.

Om deze redenen,

.....

Afwijzing van aanlegger.

Verklaring van de ongegrondheid van den eisch en veroordeeling van aanlegger tot de kosten.

NEDERLANDSCHE RECHTSPRAAK

ARRONDISSEMENTSRECHTBANK TE LEEUWARDEN

7 Maart 1940.

President : M. Stheeman.

Rechters : MM. Baron van Harinsma thoe Slooten
en van Maanen.

Raden : Mrs A. J. M. van Moorsel ('s Gravenhage)
en M. E. Hepkema (Leeuwarden).

WANPRESTATIE. — ONTBINDING EENER OVER-
EENKOMST. — IN MORA STELLING. — BELGISCH
OF NEDERLANDSCH RECHT.

Wanneer de eischer in zijn vordering niet-onvankelijk is verklaard op grond van de overweging dat een brief, waarop hij zich in het betrokken geding uitsluitend heeft beroepen elke in-gebreke-stellende kracht mist, is het hem alleszins geoorloofd op grond van andere omstandigheden opnieuw een gelijke vordering tegen den gedaagde in te stellen.

Opdat de ingetreden mora als definitief kan worden aanzien mag uit geen andere elementen (bv. sommatie om alsnog te leveren) blijken, dat zij naderhand werd te-niet-gedaan.

Het Belgisch Recht is van toepassing waar het geldt een overeenkomst in België gesloten en een der beide contracteerende partijen in België woont en van Belgische nationaliteit is.

Zooewel volgens Nederlandsch als Belgisch recht moet de debiteur eener overeenkomst worden aanzien als in mora zijnde, waar het geldt levering van een seizoenartikel, alleen door den afloop van het seizoen.

Wijnants t/ Brandsma.

In Rechten :

Overwegende dat de eischer, op grond van vanprestatie van gedaagde, vordert de ontbinding, althans de ontbonden verklaring, van een op of omstreeks 16 Augustus 1935 te Brussel tusschen partijen aangegane

koopovereenkomst, waarbij hij van gedaagde kocht en deze aan genen verkocht, 15.000 kg. Bintje-Friesche plantaardappelen, Klasse B, maat 28-40 m.m., franco Roosendaal, tegen den prijs van B. fr. 126.— per 100 kg. met veroordeeling van gedaagde tot betaling van eene schadevergoeding van B. fr. 15.450.— subsidiair van B. fr. 14.190.—, althans de tegenwaarde aan die bedragen in Nederlandsch geld, subsidiair tot een bedrag, op te maken bij staatsprocedure, cum usuris et expensis;

Overwegende dat eischer verschillende omstandigheden heeft aangevoerd, op grond waarvan volgens hem gedaagde, in gebreke is gebleven met de levering dier aardappelen, en wel:

1o. Dat gedaagde op 4 Februari 1936 in Café Monico, te Brussel, bij een samenkomst met eischer dezen heeft verklaard niet tot leveren in staat te zijn;

2o. Dat gedaagde veertien dagen nadien ter zelfder plaatse aan eischer een schadevergoeding van B. fr. 3000.— heeft aangeboden;

3o. Dat gedaagde behoorlijk gesommeerd bij schrijven namens eischer van het Verweer-comité tegen de misbruiken van den Belgischen Boerenbond en dergelijke inrichtingen te Antwerpen, dd. 18 Januari;

4o. Dat deze in gebreke stelling is herhaald bij brieven van 3 April 1936 en 25 September 1936, respectievelijk van eischer en van diens toenmaligen raadsman Mr. Emmering te Amsterdam;

I. — Overwegende dat gedaagde in de eerste plaats heeft aangevoerd, dat de eischer in zijn vordering niet ontvankelijk is, omdat de Rechtbank in de onderhavige zaak reeds bij haar vonnis van 6 Januari 1938, waarin partijen hebben berust, zoodat het in kracht van gewijsde is gegaan, heeft beslist;

Overwegende dat evenwel de Rechtbank bij dat vonnis, waarvan een expeditie ten processe is overgelegd, alleen heeft beslist dat een brief van eischer aan gedaagde, dd. 3 April 1936, waarop eischer zich in het betrokken geding wóór zijn positum van gedaagde's wanprestatie uitsluitend heeft beroepen, in gebreke stellende kracht mist, en op dien grond den eischer in zijn vordering heeft niet ontvankelijk verklaard;

Overwegende dat het den eischer alleszins geoorloofd was om op grond van andere omstandigheden opnieuw een gelijke vordering tegen den gedaagde in te stellen en de eischer, die zich in casu op andere feiten, waarop hij zijne bewering grondt, dat gedaagde in gebreke is komen te verkeeren, heeft beroepen, niet een eisch heeft ingesteld, die op dezelfde oorzaak als die van het eerdere geding berust en de exceptie van gewijsde zaak hem derhalve niet ingevolge artikel 1954 van het Burgerlijk Wetboek kan worden tegengeworpen;

Overwegende dat dit wel geldt ten aanzien van eischers ook weder in dit geding, naast andere door hem aangevoerde omstandigheden, gedaan beroep op den brief van 3 April 1936, waarvan hij het ongeoorloofde blijkbaar zelf later heeft ingezien, toen hij bij repliek zeide, dat hij in zijne dagvaarding ook dat schrijven van 3 April 1936 «terloops» heeft aangehaald, en dat schrijven — hetwelk volgens het slot van de repliek in werkelijkheid is geweest, een briefkaart van 2 April 1936, zoodals ook door gedaagde in zijne conclusie van antwoord is opgemerkt — derhalve thans moet worden veronachtzaamd;

II. — Overwegende dat de gedaagde de door eischer gestelde overeenkomst niet heeft erkend en heeft gezegd, dat de overeenkomst van partijen niet alleen de door eischer genoemde Bintjes-aardappelen heeft betroffen, maar ook Krugers en Industries', waarvan de prijs tusschen partijen respectievelijk is bepaald op 100 en 125 Belgische franken, doch de eischer de te

leveren hoeveelheden van die laatste twee soorten aardappelen nog nader zou opgeven, en dat de eischer die opgave nooit heeft gedaan en hij geen afzonderlijke levering van de Bintjes mocht vorderen;

Overwegende dat de eischer heeft ontkend, dat de overeenkomst meer zou hebben betroffen, dan de 15.000 kg. Bintjes, en hij ten bewijze daarvan de navolgende verkoopbevestiging, dd. 16 Augustus 1935, hem door gedaagde toegezonden, heeft overgelegd: «Mijnheer, Hierbij bevestigen wij U de volgende verkoop: 15.000 kg. Bintjes Friesche plantaardappelen, klasse B, maat 28/40 m.m., te leveren per spoor franco grens Roosendaal, tegen den prijs van 126 frank per 100 kg.»

Overwegende dat de eischer door deze verkoopbevestiging van gedaagde de door hem gestelde koopovereenkomst volledig heeft bewezen, en tevens heeft bewezen, dat die overeenkomst uitsluitend, Bintjes heeft betroffen;

Overwegende dat gedaagde nu wel een beroep heeft gedaan op een brief, dd. 5 November 1935, dien hij den eischer zond, luidende:

«Wij wachten op Uw commande betreffende Krugers en Industries», maar die brief niets bewijst omtrent een reeds tusschen partijen omtrent die soorten aardappelen aangegane overeenkomst, laat staan, dat dienaangaande iets tusschen partijen zou zijn overeengekomen bij dezelfde overeenkomst, waarbij zij over de Bintjes tot overeenstemming zijn gekomen;

Overwegende dat daarenboven een koopovereenkomst van aardappelen van een geheel onbepaalde hoeveelheid onbestaanbaar is en het verband, dat gedaagde legt tusschen den verkoop der Bintjes en dien van de Krugers en de Industries dus zou moeten leiden tot de conclusie, dat er nog in het geheel geen overeenkomst, of slechts een overeenkomst onder de opschoortende voorwaarde van de door eischer te verstrekken opgave der door gedaagde te leveren Krugers en Industries' tusschen partijen was tot stand gekomen, ook ten aanzien van de Bintjes, en dit wordt weersproken door gedaagde's bovenvermelde verkoopbevestiging van 16 Augustus 1935;

Overwegende dat die bevestiging op zijn minst wel bewijst, dat gedaagde zelf den verkoop der Bintjes als een zelfstandige overeenkomst heeft beschouwd, en derhalve, ook al zou waar zijn, wat hij heeft gesteld omtrent den verkoop van Krugers en Industries', — welke overigens voor gedaagde ook van zeer weinig waarde ware geweest, omdat het den eischer toch in elk geval had vrijgestaan, zich tot opgave van minimale hoeveelheden te bepalen — hij toch in elk geval gehouden zou zijn geweest tot afzonderlijke levering van de Bintjes;

III. — Overwegende dat tusschen partijen is onbetwist, dat gedaagde die aardappelen niet heeft geleverd, doch zij verschillen over de vraag, of gedaagde in gebreke is;

Overwegende dat de eischer zich daartoe in de eerste plaats heeft beroepen op hetgeen is verhandeld bij de samenkomsten van partijen in het café Monico, te Brussel;

Overwegende dat eischer heeft gesteld, dat gedaagde in de eerste samenkomst aldaar op 4 Februari 1936 heeft verklaard niet tot leveren in staat te zijn;

Overwegende dat gedaagde dit heeft ontkend en heeft aangevoerd, dat hij toen heeft gezegd, dat eischer tegelijkertijd ook Krugers en Industries' had af te nemen;

Overwegende dat evenwel hieruit afdoende blijkt, dat gedaagde heeft geweigerd om aan de afzonderlijke aangegane, die aardappelen betreffende overeenkomst, door hem op 16 Augustus 1935 bevestigd, te voldoen, en hij zich daarmede tegenover den eischer heeft ingebreke

gesteld en verder niet ter zake doet, of die weigering heeft berust op een verklaring van gedaagde, dat hij tot levering buiten staat was, zooals eischer beweert, dan wel op de weigering van den eischer om te voldoen aan den eisch, dien gedaagde niet gerechtigd was aan zijn bereidverklaring tot levering te verbinden;

Overwegende dat derhalve gedaagde op 4 Februari 1936 zich zelven heeft ingebreke gesteld en een verdere ingebrekestelling van de zijde van gedaagde daardoor overbodig was geworden;

Overwegende dat volgens de posita van eischer partijen 14 dagen later, dus op 18 Februari 1936, opnieuw te Brussel over deze aangelegenheid hebben geconferreerd, doch eischer daaromtrent niets heeft gesteld, dan dat gedaagde hem toen een schadevergoeding van B. fr. 3000.— heeft aangeboden, en eischer dus niet heeft gesteld, dat hij toen nog opnieuw bij gedaagde op de levering der aardappelen heeft aangedrongen, waaruit wellicht zou kunnen worden afgeleid, dat hij de weigering van gedaagde nog niet als definitief had aanvaard;

Overwegende dat gedaagde wel heeft ontkend, op 18 Februari 1936 een aanbod van schadevergoeding te hebben gedaan, maar hij niet heeft beweerd, dat eischer hem nog in de gelegenheid heeft gesteld om de Bintjes alsnog te leveren, en dus moet worden aangenomen, dat op den datum van gedaagde's wanprestatie van 4 Februari 1936 toen niet is teruggekomen;

Overwegende dat trouwens in elk geval uit de posita van gedaagde blijkt, dat hij op 18 Februari geheel en al hetzelfde standpunt heeft ingenomen als veertien dagen tevoren, en ook op dien grond geen aanleiding bestaat om den datum van 4 Februari 1936 als dien van gedaagde's wanprestatie prijs te geven, daargelaten de vraag, welke de Rechtbank op grond van de haar verstrekte gegevens niet vermag te beantwoorden, of het voor het bedrag der door gedaagde te vergoeden schade eenig verschil maakt, of deze op 4 Februari 1936, dan wel eerst 14 dagen later in wanprestatie is komen te geraken;

Overwegende dat de eischer bijzonder gewicht hecht aan den brief van de Stormklok van 18 Januari 1936, tot gedaagde gericht, waarvan de inhoud boven sub factis is opgenomen;

Overwegende dat eischer meent, dat met weinig goeden wil in dit schrijven zeer zeker sommatie kan worden gezien, maar de Rechtbank hierin niet met den eischer meegaat, omdat in dien brief slechts op een bericht van gedaagde omtrent zijne levering wordt aangedrongen, doch bovendien op dat schrijven de mondelinge onderhandelingen van partijen te Brussel, van 4 Februari 1936, zijn gevolgd en gedaagde dus toen nog had kunnen leveren;

Overwegende dat de vraag zou kunnen zijn, of het schrijven van eischers toenmaligen raadsman, Mr. Emmering, aan gedaagde dd. 25 September 1936, waarop eischer mede een beroep heeft gedaan, niet verbiedt om aan te nemen, dat gedaagde op 4 Februari 1936 definitief in gebreke is komen te verkeeren;

Overwegende dat echter in dat schrijven, door gedaagde ten processe overgelegd, het standpunt is ingenomen, dat gedaagde reeds ingebreke was, weshalve daarin van hem schadevergoeding werd gevorderd en in dat schrijven dus in geen geval een sommatie om alsnog aan zijn leveringsplicht te voldoen, en derhalve geen te-niet-doening van gedaagde's op 4 Februari 1936 ingetreden mora, kan worden gezien;

Overwegende dat dus gedaagde definitief in gebreke is komen te verkeeren op 4 Februari 1936;

IV. — Overwegende dat partijen het er niet over

eens zijn, of in casu Nederlandsch, dan wel Belgisch recht van toepassing is;

Overwegende dat naar het oordeel der Rechtbank, waar de overeenkomst te Brussel is gesloten, en een der beide contracteerende partijen in België woont, en klaarblijkelijk ook van Belgische nationaliteit is, het Belgisch Recht in casu van toepassing is;

Overwegende dat niet ter zake doet, dat gelijk gedaagde heeft aangevoerd, de levering moest geschieden franco Roosendaal, evenmin als de Rechtbank gewicht heeft aan de omstandigheid, waarop eischer heeft gewezen, dat de prijs is bepaald in Belgische franken;

Overwegende dat niet ter zake doet, dat op de toepasselijk van het Belgisch Recht in de vorige procedure geen beroep is gedaan, omdat daaruit geen stilzwijgende erkenning van den eischer, dat partijen zijn overeengekomen, dat op hare verhouding Nederlandsch Recht van toepassing zou zijn, mag worden afgeleid en nu de eischer in deze procedure heeft aangevoerd, dat Belgisch Recht toepasselijk is, de Rechtbank daaromtrent moet beslissen;

Overwegende dat overigens niet van belang is, dat geen Nederlandsch, maar Belgisch Recht van toepassing is, omdat gedaagde zich zoowel volgens het eene als volgens het andere Recht door zijne weigering op 4 Februari 1936 zelven heeft ingebreke gesteld, en dus geen ingebrekestelling door den eischer meer noodig was;

Overwegende dat hieruit volgt, dat niet ter zake dienende is, of plantaardappelen een seizoenartikel zijn en of gedaagde dus in elk geval in gebreke was door den afloop van het seizoen, waarvan de eischer zonder voldoende tegenspraak van gedaagde den uitersten termijn heeft gesteld op 15 Maart 1936, maar gedaagde voor het overige gelijk eischer terecht heeft aangevoerd, in de eerdere procedure zelf — bij antwoord — heeft gesteld, dat Bintjesplantaardappelen een seizoenartikel zijn en het hem niet geoorloofd was om dit thans in deze procedure te gaan betwisten;

Overwegende dat dit zeker ook voor het Belgisch Recht geldt, welke met art. 1279 van het Mungerlijk Wetboek corresponderend artikel 1146 zelfs niet, anders dan art. 1279 van het Nederl. Burgerlijk Wetboek, van een ingebrekestelling spreekt, doch slechts den eisch stelt, dat de debiteur in gebreke is;

Overwegende dat gedaagde dus gehouden is ter zake aan den eischer schadevergoeding te betalen;

V. — Overwegende dat de eischer zijne schade primair heeft berekend naar den marktprijs van B. fr. 229.— per 100 kg. van November 1935, maar deze prijs niet in aanmerking kan komen, nu naar het oordeel der Rechtbank gedaagde pas op 4 Februari 1936 in gebreke geraakte;

Overwegende dat eischer subsidiair zijne schade heeft berekend naar den prijs van B. fr. 220.— per 100 kg., dien hij op 22 Februari 1936 heeft moeten betalen aan de firma Binst, te Humbeek bij Brussel, voor de aardappelen, welke hij van deze om zich te dekken heeft gekocht; waarop hij echter bij pleidooi heeft verklaard een bedrag van 150 x 5 B. fr. in mindering te willen brengen wegens de vracht van Roosendaal naar zijn domicilie, welke te zijnen laste zou zijn gekomen, indien gedaagde aan zijn leveringsplicht had voldaan;

Overwegende dat gedaagde tegen deze wijze van berekening der schade bezwaar maakt, omdat eischer de litigieuze aardappelen reeds in Augustus 1935 heeft verkocht voor B. fr. 150.—, maar dit niet opgaat, daar gedaagde over het hoofd ziet, dat eischers leveringsplicht tegenover zijn afnemer niet door gedaagde's wanprestatie is vervallen, en eischer zich dus heeft moeten dekken en hij in zooverre terecht een beroep

heeft gedaan op zijn inkoop prijs nadat gedaagde in gebreke was komen te verkeeren;

Overwegende dat evenwel de inkoop prijs van gedaagde op 22 Februari 1936 slechts in aanmerking komt, voor zoover deze in overeenstemming is met den marktprijs van 4 Februari 1936, en het dus het eenvoudigste is, dat met dien prijs te rade wordt gegaan;

Overwegende dat derhalve in deze procedure het aan eischer te vergoeden bedrag nog niet kan worden vastgesteld en partijen te dezen naar eene schadestaat-procedure zullen zijn te verwijzen;

Gezien artikel 56 van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering

Rechtdoende in naam der Koningen :

Verleent acte, waarvan acte is gevraagd ;

Verklaart ontbonden de ten processe bedoelde, op of omstreeks 16 Augustus 1935 tusschen partijen gesloten koopovereenkomst betreffende 1500 kg. Bintjes Friesche plantaardappelen ;

Veroordeelt den gedaagde te dier zake den eischer de door dezen geleden schade te vergoeden, met de rente daarvan naar 5 % 's jaars einde den dag der dagvaarding, zijnde 17 November 1938;

Verwijst partijen te dien aanzien naar deze schade-staatprocedure ;

Veroordeelt den gedaagde in de kosten van dit geding, waarvan het bedrag, voor zoover aan de zijde der wederpartij gevallen, tot op dit vonnis wordt begroot op f. 241. 95 ;

Aldus gewezen door de Heeren Mrs Stheeman, President, Baron van Harinxma thoe Slooten en van Maanen, Rechters, en door den Presidenty uitgesproken ter openbare terechtzitting dezer Rechtbank van Donderdag, 7 Maart 1940, in tegenwoordigheid van genoemde Rechters en Mr. Taconis, Griffier.

WETGEVING

KONINKLIJK BESLUIT van 25 April 1940 betreffende de samenscholingen in open lucht.

Leopold III, Koning der Belgen,

Aan allen, tegenwoordigen en toekomstenden, Heil.

Gelet op de artikelen 1 en 13 van het wet-besluit van 11 October 1916, waarbij den Koning het recht is verleend om, tijdens den duur van den oorlog, al de politie-bevoegdheden uit te oefenen;

Gelet op het koninklijk besluit van 26 Augustus 1939, waarbij de mobilisatie van het leger is afgekondigd;

Overwegende dat het in de huidige omstandigheden geboden is de verzamelingen, optochten, meetings, betoogingen en alle andere samenscholingen, op den openbaren weg of — in open lucht — op de voor het publiek toegankelijke private terreinen, in het heele land van een vergunning afhankelijk te stellen;

Op de voordracht van Onzen Minister van Binnenlandsche Zaken,

Wij hebben besloten en Wij besluiten :

Artikel 1. In het heele rijksgedebiet en tot op den bij koninklijk besluit nader te bepalen dag waarop het leger op vredesvoet wordt teruggebracht, kunnen alle verzamelingen, optochten, meetings, betoogingen en alle samenscholingen op den openbaren weg of, in open lucht, op de voor het publiek toegankelijke private terreinen, slechts toegelaten worden zoo daarvoor, ten minste vijf dagen voor den datum waarop zij worden gehouden, door den burgemeester vergunning is verleend.

Art. 2. Ter eventueele uitoefening van de bij de artikelen 128 en 139 der provinciale wet verleende macht,

wordt een expeditie der vergunning onmiddellijk door den burgemeester aan den provinciegouverneur en aan den arrondissementscommissaris toegezonden.

Art. 3. De inbreuken op de bepaling van artikel 1 worden gestraft met een gevangenzitting van acht dagen à drie maanden en met een boete van 26 à 300 frank of enkel met eene dezer straffen.

Art. 4. Dit besluit treedt in werking daags na de bekendmaking in het *Staatsblad*; evenwel mogen de bij artikel 1 voorziene vergunningen gedurende vijf dagen volgende op deze bekendmaking, zonder termijn-bepaling verleend worden.

Art. 5. Onze Minister van Binnenlandsche Zaken is belast met de uitvoering van dit besluit.

Gegeven te Brussel den 25^e April 1940.

WETSVOORSTEL houdende uitzonderingsbepalingen van tijdelijken aard ter zake van hypothecaire verbintenissen.

MEMORIE VAN TOELICHTING

Mevrouwen, Mijne Heeren,

De toepassing van de wet houdende uitzonderingsbepalingen van tijdelijken aard in zake huurovereenkomsten, zal voor uitwerking hebben ettelijke eigenaars van onroerende goederen in de onmogelijkheid te stellen hypothecaire verbintenissen, welke zij aangingen, na te komen.

In sommige gevallen, strekt de opbrengst van huur-gelden den eigenaar tot voldoening, geheel of gedeeltelijk, van de verplichtingen voortspruitend uit een hypothecaire last welke drukt op het verhuurde goed.

Het zou onbillijk zijn de nadeelige gevolgen van de uitzonderingswetgeving, waartoe de nieuwe gebeurtenissen aanleiding gaven, in hoofdzaak te laten drukken op een enkele categorie van burgers.

In 't bijzonder, kan, voor kleine eigenaars, de toestand voortspruitend uit de toepassing van de wet op de huurovereenkomsten hachelijk worden.

De wetgever kan niet ongevoelig blijven voor deze gevallen.

Onderhavig voorstel geeft den rechter de bevoegdheid den rentevoet te verlagen. Den rechter wordt als regel gesteld te vonnissen in billijkheid, rekening houdende met den materiëelen toestand, zoowel van den door een vermindering van huurinkomen getroffen eigenaar, als van den hypothecairen schuldeischer.

Zooals ook het geval was voor de wet op de huurovereenkomsten, komt het wenschelijk voor in zake de hypothecaire schulden, den rechter een breede macht van appreciatie te geven.

Het komt ook wenschelijk voor denzelfden rechter, welke zal uit te spreken hebben in de geschillen ter zake de huurovereenkomst zelf, de bevoegdheid toe te kennen, voor wat aangaat de vorderingen voortspruitend uit de beoogde wet op de hypotheke. In dit systeem zal er groote kans bestaan op spoedige rechtspraak en op een billijke aanpassing van de uitspraak aan den werkelijken toestand van de betrokken partijen.

Naast de verlaging van rentevoet, wordt den rechter de macht gegeven termijnen en uitstellen toe te staan, en alle vervaldagen, in het contract voorzien, te verplaatsen. Den rechter wordt overgelaten om, in billijkheid oordeelende, zulke wijzigingen aan het contract toe te brengen, dat het beginsel van onaantastbaarheid der overeenkomsten aangepast wordt aan de onvoorziene feiten en toestanden, welke kenmerkend zijn voor de huidige omstandigheden.

WETSVOORSTEL

Eerste artikel. — De eigenaars verhuurders, welke in toepassing van de wet van 22 Maart 1940, houdende

uitzonderingsbepalingen van den tijdelijken aard in zake huurovereenkomsten, een vermindering van inkomsten van den verhuurden eigendom zullen ondergaan, kunnen een vermindering van den rentevoet bekomen, toepasselijk op de hypothecaire ontleeningen door hen aangegaan en slaande op den verhuurden eigendom, voor den ganschen duur van deze vermindering van inkomsten.

Art. 2. — Zij kunnen eveneens termijnen en uitstellen verkrijgen, wat betreft de aflossing der ontleende kapitalen; alle in het contract voorziene vervaldagen kunnen door den rechter worden verlengd, met denzelfden tijdduur als deze van de ondergane vermindering van inkomsten.

Art. 3. — De rechter zal pogen de partijen te verzoenen; hij uitblijven der verzoening, zal hij vonnis vellen, op grond van billijkheid, en in aanmerking nemende den stoffelijken toestand van beide partijen.

Art. 4. — De rechtsvorderingen spruitende uit deze wet, behoorende tot de bevoegdheid van den vrederechter der plaats waar het verhuurde onroerend goed gelegen is.

Art. 5. — De vorderingen tot vermindering van rentevoet of tot uitstellen, termijnen, of tot verlegging van vervaldagen, kunnen worden ingeleid bij wijze van middel van exceptie vóór elke rechtsmacht waar een eisch werd ingeleid tegen den eigenaar, op grond van het niet nakomen van de hypothecaire verplichtingen.

BALIELEVEN

VERBOND DER BELGISCHE ADVOCATEN HET CONGRES TE ANTWERPEN

De jaarlijksche Algemeene Vergadering van het Verbond zal dit jaar te Antwerpen doorgaan op Zaterdag, 29 Juni.

Om wille van de huidige omstandigheden kan aan deze manifestatie den gebruikelijken luister niet worden gegeven, maar de leden van het Verbond weten dat zij, naar de traditie der plaatselijke Balie te Antwerpen, op de meest hartelijke wijze zullen onthaald worden.

Het Stadsbestuur van Antwerpen heeft reeds toegezegd, dat de congressisten officieel op het Stadhuis zullen ontvangen worden.

De dagorde en het programma van het Congres zullen eerstdaags bekend gemaakt worden, maar het Bureau zet de leden aan om van nu af den datum van 29 Juni vrij te houden.

NECROLOGIE

IN MEMORIAM PROF. G. LAMMERTIJN

Op 37 jarigen ouderdom is Zaterdag laatst te Gent plotseling aan een hartkwaal overleden Professor Dr. Gabriël Lammertijn, Hoogleeraar aan de Gentsche Rechtsfaculteit.

Dit tragisch verscheiden van een befaamd jurist die reeds veel had gepresteerd en van wien de Vlaamsche rechtswetenschap nog zooveel mocht verwachten, heeft niet alleen in de universitaire kringen maar ook aan de Balie, waar Prof. Lam-

mertijn een tiental jaren werkzaam was geweest, ontsteldenis teweeg gebracht.

Na schitterend te hebben gepromoveerd aan de Gentsche Alma Mater, zette hij zijne rechtsstudiën voort aan de Universiteit van Parijs onder de leiding van Capitant en Ripert.

Op zeer jeugdigen ouderdom werd hij tot assistent en na een jaar docentschap, begin 1938 tot gewoon hoogleeraar aan de Gentsche Faculteit benoemd.

Zijne bedrijvigheid beperkte zich niet tot streng wetenschappelijke arbeid maar zijn minzaam en innemend karakter dreef hem noodzakelijk tot de studenten — vooral die van het Vlaamsch Rechtsgenootschap, — waarvan hij jaren lang de leiding in handen had.

Indien ik in twee woorden de eigenschappen van Prof. Lammertijn mocht samenvatten zou ik zeggen dat hij bescheiden en dienstvaardig was.

Zijne collegas en de studenten verliezen in hem een trouwe vriend. Zij zullen hem nimmer vergeten.

Aan zijn duurzame echtgenoot en aan zijn zoontje, die plotseling zoo onverbiddelijk en zoo vroegtijdig door zijn heengaan worden getroffen, biedt het Rechtskundig Weekblad, waarvan hij de trouwe en geleerde medewerker was, de gevoelens aan van diep medeleed.

M. O.

Lijkrede uitgesproken bij de begrafenis van Prof. Gabriël Lammerijn, door Prof. Niko Gunzburg, pro-deken van de Rechtsgeleerde Faculteit der Rijksfaculteit te Gent.

In naam van de Rechtsfaculteit van de Rijksuniversiteit Gent, breng ik een laatste hulde bij het graf van onzen betreunden collega Professor Gabriël Lammertijn. Niet alleen voor zijn diepbedroefd gezin en zijn familie, ook voor zijn collega's van de Universiteit is zijn plotseling verdwijnen een onherstelbare slag. Door zijn bescheidenheid en zijn oprecht karakter had hij de vriendschap en den eerbied gewonnen van ons allen, die thans in diepen rouw gedompeld zijn.

Reeds tijdens zijn studententijd op onze Universiteit stond Lammertijn bekend als een ijverig en verstandig werker. Hij behaalde er den titel van doctor in de rechten, met groote onderscheiding in 1927, en den graad van candidaat-notaris, met de grootste onderscheiding in 1932.

Intusschen waren wij gelukkig hem aan de Alma Mater te verbinden als assistent van burgerlijk recht en had hij verscheiden werkjes gepubliceerd, die de grootste verwachtingen wettigden voor zijn wetenschappelijke loopbaan.

In 1934 werd hij tot Docent benoemd in 1937, tot buitengewoon hoogleeraar, en den eersten Januari 1938 tot ordinarius.

Lichamelijk verzwakt bleef Lammertijn onverpoosd zijn werkkraft wijden aan een groeiend aantal leergangen. Hij doceerde het internationaal privaatrecht, de rechterlijke organisatie en de rechtspleging en de organieke wetten van het notariaat, en sedert onlangs ook het vergelijkend burgerlijk recht. Zijn lessen golden als voorbeeldig en methodisch en de studenten hielden uitermate van dien jongen professor, bij wie de wetenschappelijke uit-

dieping gepaard ging met den meest vriendschappelijken omgang. Hij was trouwens hun raadsman en leider in het Vlaamsche Rechtsgenootschap, waar onze toekomstige juristen zich oefenen in het pleiten en debatteren en rechtskundige controversen behandelen.

Lammertijn heeft vele belangwekkende studies gepubliceerd, in het *Rechtskundig Tijdschrift* en in het *Rechtskundig Weekblad*: over hervormingen op gebied van rechterlijke inrichting en burgerlijke rechtspleging, over bewijsrecht, over testamenten. Hij werkte ook mede aan de *Revue pratique du notariat belge* en andere tijdschriften.

Wat hij schreef was eenvoudig, doch kernachtig; het droeg den stempel van zijn grondige kennis van recht en rechtspleging en gaf blijk van logische redeneering; bovendien verraadde het steeds een onwankelbare gehechtheid aan de beginselen van eerlijkheid en rechtvaardigheid die zijn interpretatie van de wetten steeds bezielde.

Ware het hem gegeven geworden zijn arbeid voort te zetten, dan moest Lammertijn zeker een van de meest vooraanstaande juristen worden in ons jonge Vlaanderen.

Eilaas, die hoop en die verwachting zijn verdwenen. Hij heeft te veel van zijn gestel geëischt.

Op het oogenblik waarop hij, in de volle rijpheid van het leven, verzorgd door een ontwikkelde gade, die zijn getrouwe medewerkster is geweest, en met de vreugde de ontwikkeling van zijn zoontje te kunnen gadeslaan, de vrucht van zijn voorbereidenden arbeid kon plukken, wordt hij ons plotseling ontrukkt.

Aan zijn weduwe, aan zijn kind aan zijn naastbestaanden, kunnen zijn collega's en vrienden niets bieden dan de betuiging van hun hooge achting en van hun verkleefdheid; het geloof en het vertrouwen in God zullen hun den eenigen troost verschaffen.

Wij buigen eerbiedig voor het stoffelijk overschot van een bescheiden geleerde, van een voorbeeldig echtgenoot en vader, van een door en door eerlijk mensch, wiens nagedachtenis wij piëteitvol zullen bewaren.

Dierbare betreurde collega en vriend Gabriël Lammertijn, rust zacht in vrede!

Lijkrede uitgesproken door Student A. Desplenter, van het Doctoraat in de Rechten, namens de studenten.

Toen wij, studenten, gisteren op de Universiteit samen kwamen, haperden onze gesprekken: wij konden er ons nog niet ten volle van overtuigen dat de droeve tijding die ons had doen opschrikken wreede werkelijkheid was. Wij konden er niet aan gelooven dat onze goede en vereerde professor zoo plots uit ons midden gerukt werd.

En naarmate de waarheid meer en meer tot ons doordrong voelden wij de leemte die zijn heengaan in ons midden gelaten had, grooter en grooter worden: onze professor was uit ons midden verdwenen.

Was hij immers niet een der allereersten, die, om een nauwere band tusschen de professoren en de studenten te leggen, het Vlaamsche Rechtsgenoot-

schap stichtten, een faculteitskring voor intellectuele samenwerking en tegelijk een midden voor verbroedering tusschen de studenten. Het doel dat Professor Lammertijn beoogde bij de oprichting van dezen kring is zoo kenteekenend voor hem: hij die steeds zijn uitgebreide kennis mededeelde als een goeden vader wenschte van harte een kring waar hij nader met ons in voeling zou komen. Opdat wij onder zijn leiding de interesse voor ons vak hoog zouden houden. En gedurende de lange jaren waarin hij de leiding op zich nam en de werking van den kring steunde met zijn wijzen raad bleek het hoe zeer de vervulling van zijn wensch hem ter harte ging.

Maar niet alleen in het Rechtsgenootschap was hij in ons midden maar ook op de Universiteit en op het kathedraal.

Met hoeveel droefheid herinneren wij ons zijn laatste lessen: hij sprak stil, onzen professor, want hij was zeer vermoeid: wij zaten op de eerste banken dicht bij het kathedraal. Hij sprak met ons en ondervroeg ons; scherp en klaar omlijnde hij de moeilijkste begrippen en met innemende goedheid verbeterde hij onze antwoorden. Daar was hij in zijn midden, tusschen ons, zijn studenten: zijn vermoeienis scheen hij niet te voelen.

Maar wanneer hij ons na het college minzaam groette in het voorbijgaan zagen wij aan zijn vermoeide houding en zijn voorzichtigen tred, hoeveel inspanning het voorbijgeen hem gekost had. Wij gingen huiswaarts met een dankbaar gevoelen, waar aan sommigen uiting gaven in de meest genogene bewoordingen terwijl de anderen door hun houding toonden dat zij niet minder getroffen waren.

Welk een kostbaren geestelijken rijkdom zijn die herinneringen. Ze wekken al wat edel en goed was in ons: de eerbiedige en diepe bewondering voor uw zoo geprezen, schitterend intellect en een onbegrensd vertrouwen in de goedheid van uw hart.

Doch uw heengaan grift deze herinneringen diep onuitwischaar in ons. Met bliksemklaarte veropenbaarde de dood ons plots de grootheid en de diepte van uw toewijding en uw offer. Nu zien wij plots duidelijk hoe vermoeid u waart...

Wij danken u, duurzame professor.

Wij danken u omdat gij u altijd en overal ter beschikking van ieder student hebt gesteld, niet tegenstaande uwe ziekte en uwe vermoeienis.

Wij danken u omdat gij uwe kennissen die wij met zooveel eerbied bewonderden zoo eenvoudig, zoo gemoedelijk hebt medegedeeld.

Maar wij danken u vooral om de onvergankelijke herinnering die uw leven bij ieder van uw studenten nalaat. Met zoo veel piëteit houden wij dit aandenken verborgen. De woorden waarmede wij het zouden trachten te omschrijven zouden het alleen kunnen profaneeren... het blijft diep in ons hart verborgen.

Gedurende heel ons leven en zeker in het lijden zal de gedachte aan uw leven ons richting geven.

Mocht de gedachte aan u die zoo diep in ons hart werd gedrukt door uw plots heengaan, steeds ons hart blijven verrijken, dat is, duurzame professor de vrome wensch van uwe diep-ontroerde studenten.